50 ЧЫЛГА ЧЕДИР 124 ХОНУК АРТКАН

БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1967 ч. ИЮЛЬ 6 ЧЕТВЕРГ № 158 (6795).

Өртээ 2 көп.

ТАРААЖЫ! кезилдеге белеткен!

Тарылга шөлдеринде ногаан үнүштер четчип үнүп олурар. Ол дээрге юбилейлиг чылдың дүжүду ол. Колхозтуң, азы совхозтуң конторазынга, шөлдерге болгаш күш-ажылчы хүннүң сөөлүнде кежээ чыглып келген ажыл-ишчилерниң ортузунга беседаларга дүжүт кандыг болур дугайында чугаалар кижи күрүзүнүң кичээнгейн хаара туткан турган. Июньнуң эгезинден бээр үзүктел чок чаъс-боран, сөөлгү үеде аяс чылыг хүннер эртеда, орай-даа тараан шөлдерде үнүштерни бир-дески болдура берген. Ам республиканың үүгү девискээринге дүжүт чаагай болурунга кыи-даа бүзүрелдиг. Аңаа эраажыларның өөрүшкүзү хайныгып, хей-аъды көдүрүп турар.

Бо чылдың дүжүду чаагай болур. Бо дээрге үүгле агаар-бөйдустуң байдалдарындан эвес, харын кижилерден база хамааржыр. Ынчаргга республиканың механизаторлары, тараажылары бедик дүжүттерни өстүрүп алыр дээш бо чылын тараа болгаш өске-даа культураларның тарылгазын эң дээре хуусаанарда, эки үрезиннер-биле, организастыг чоруткан.

Ам сорулга үүл? Юбилейлиг чылдың элбек дүжүдүн чидириг чиика бүрүн ажаап алыы, күрүнеге тараа садар план-чагыгны ажыр күүседири, ажыл-агыйларның бүгү хереглелин долдуруп алыры, ооң-биле Улуг Октябрьның алдарлыг 50 чылының байырлалынга элбек белекти тудары болур.

Ам үеде үнүштериң хүн, шак бүрүзүүде өскерлип турары ышкаш, ажаап алыышкынга белеткелди шак ынчаар чорудар херек. Амдыызында бүгү үнүштер четчележип, быжып турзун! Ооң-биле чергелештир ажаап алыышкынга ын белеткеним алыыл! Бо дээрге көдээниң бүгү ажыл-ишчилериниң, колхозтарның болгаш совхозтарның, партия, совет болгаш кедзэ ажыл-агый органнарының удуртукчуларының эң чугула сорулгазы, бичии-даа сулаадып болбас ажыл-агыйжы белеткели болур.

Ажаап алыышкынга эң кол үүл — техниканың белеткели. Ындыг турбуже бо талазы-биле республикада байдал салдынып турар сорулгага дүүшпейн турар. Ажаап алыышкынның кол чепсээ — тараа ажаар комбайннар септелгези июль 1-ге чедир үүгле 33,3 хуу күүсеттинген. Ооң иштинде Тес-Хем район 19 комбайнның чаңгызын-даа септелгеден үндүрбээн. Бии-Хем, Каа-Хем, Бай-Тайга районнарның болгаш Кызыл хоорай Совединиң ажыл-агыйларында комбайннар септелгези эң оожум чоруп турар. Ылаңгыя «Тес-Хем», «Сукпак» совхозтарның холдан үндүр септеп алган комбайны чок. Республикада септезе чогуур силос ажаар 271 комбайнның үүгле 66-зы септеттинген.

Республиканың жатиаларның септелгези 10,9 хуу, картофель казар чепсектиң — 53,3 хуу күүсеттинген. Ажаап алыышкынга херек моон өскеда-даа чепсек техника хей болгай. Оларның белеткели чамдык черлерде мырыңай згелевээн. Тарааны шөлдерден үзүктелиишкин чокка сөөртүп, ооң-биле комбайн агрегаттарының ажылын саадатпас төлээде, бүгү автомашиналарны септеп, дериир херек. Ам үеде автомашиналарның белеткели Улуг-Хем, Бай-Тайга, Чаан-Хемчик, Өвүр районнарда дыка оожум чоруп турар.

Моон аңгыда, складтарны, хову турлагларын, тараа арыглаар машиналарны, кургадылга ажыл-агыйын белеткээри, орудиларны болгаш нөвүүглерни септээри дээш кылыр ажылдар-ла хей. Ам үеде тараа хүлээп алыр черлериң складтарын белеткеп турар боордан аңгылда, өске үүлдериң белеткели кайда-даа чоруттунмаан.

Бо үеде республиканың кайы-даа черлеринде Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чылынга СЭКП ТК-ның Тезистерин танылып, өөренип турар. Көдээниң ажыл-ишчилери Тезистерни танышышаан, Улуг Октябрьның алдарлыг 50 чылынга уткуштур чарышты үзөм калбартып, бүгү талазы-биле белеткелди чорудуп турар. Ооң иштинде дүжүт ажаап алыышкынынга белеткел кол черни чугаажок эзлээр.

Көдээ ажыл-агый будурулге эргелелдери, ажыл-агыйлар боттары, оларның удуртукчулары болгаш тускай эртемниглери ажаап алыышкынга белеткелди бүгү фронт-биле чорудар, маңаа «аар-саар» чүве турбас! «Сельхозтехниканың», совхозтарның, колхозтарның мастерскааларынга комбайн, жатка болгаш өске-даа көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезин ийи эзлчег-биле үзүктел чок организастаар. «Сельхозтехниканың» республика каттыжыышкыны ажыл-агыйларны артык кезектер-биле хандырар хүлээлгезин күүседир дээш боттуг хемчегларни алза чогуур. Кол сорулга — септелгениң шынары. Септелгеден үнген комбайн, жатка, автомашина бүрүзүн тускай комиссия хынамчалыг хүлээп алыр, четпестерни ол дораан эрттирер. Маңаа, эрткен чылдарда чамдык черлерге турганы ышкаш, эреңгейлээшкин турбас!

Республиканың көдээ ажыл-агый министерствозу, «Сельхозтехниканың» республика каттыжыышкыны, ооң районнарда салбырлары, районнарның көдээ ажыл-агый будурулге эргелелдери колхоз, совхоз бүрүзүнде, мастерская бүрүзүнде байдалды өөренип көргеш, ажаап алыышкын техниказының септелгезиниң темпизин дүргедедир талазы-биле соңгаарлаттынмас хемчегларни алыр, септелгениң графигин чаартыр ужурлуг.

Район, ажыл-агый бүрүзү бо чылын дүжүт ажаап алыышкынын чорударын үүгле бодунуң күжүнге идегезе чогуур. Эрткен чылын барыын талакы районнарга дүжүт хирелиг болганы-биле оларның күжүнүң чамдыызын төп районнарже тыткан турган. Оон туржук республикадан дашкаар ыраак черлерден безин автоколонналар кээп дузалашкан болгай. Ам дүжүт кайда-даа дески болур, бодунуң күжүн ким-даа өскээр чардыктырып шыдавас. Ындыг болганда, өскээртен кордал эрээн херээ чок. Ынчалза-даа шөл бүрүзүнге өзүп үнген дүжүттү бүрүн ажаап алыр бис. Моны бо хүннериң белеткели шиитпирлээр.

Бо чылдың ажаап алыышкыны онза байдалдарлыг болур. Бирээде, юбилейлиг чылдың ажаап алыышкыны, ийиде, үнүштериң өзүлдезинге агаар-бөйдустуң амгы таарымчалыг байдалы ынчан таарымча чок апаар. Ынчангаш чер болганга белеткелди ажыл-агыйжы ёзу-биле, эң хынамчалыг чорудар херек.

Хүннер билдиртпейн эрттер, удавас ховуларның өңү өскерли бээр. Кезилде эгелээр. Ол болза чер ажылдакчыларының күш-ажылын алдаржыдар, өөрүшкүлүг-даа, берге-даа болур. Тараажы, кезилдеге ыяк белеткен!

Ирак Республикага Н. В. Подгорныйның чоруп турганының дугайында дыңнадыг

Ирак Республиканың президентизи Абдель Рахман Мухаммед Арефтиң чалаанын ёзугаар Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный 1967 чылдың июль 3-тен 4-ке чедир Ирак Республикага найыралдың аян-чоруун кылып чоруп турган.

Н. В. Подгорныйны болгаш ону удеп чораан кижилерни чон чүректиң ханызындан өөрүп уткаан, ирак улустуң совет улуска найыралчы чаагай сеткилдиниң илерели ол болган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный биле Ирак Республиканың президентизи Абдель Рахман Мухаммед Арефтиң аразында болган беседалар найыралдың болгаш бот-боттарын билчиринин байдалында эрткен.

Беседаларга ирак таладан премьер-министриниң оралакчылары Тахер Яхья болгаш Абдель Гани ар-Рави, камгалал министри генерал Шакер Махмуд Шукки, президент херектериниң талазы-биле министр Исмаил Хайраита, совет таладан — камгалал министриниң биргги оралакчызы, армия генералы С. Л. Соколов, даштыкы херектер министриниң оралакчызы Я. А. Малик, ССРЭ-ниң Ирак Республикада элчини В. Ф. Николаев, ДХМ-ниң Чоокку Чөөн чүк чурттарының киллис эргелекчизи А. Д. Сидорин олар киришкен.

Ужуражыышкыннар болгаш беседалар болуп турда, Чоокку Чөөн чүкте Израильдиң араб чурттарга удур агрессиязынга холбаштыр тыптып келген байдалга хамаарышкан айтырыгларны болгаш ол агрессияның уржуктарын үзүткаарынга эргежок чугула хемчегларни чугаалажып көрген.

Совет Эвилели биле Ирактың аразында найыралчы харылзааларны болгаш кады ажылдажылганы улам быжыглаарының айтырыгларын чугаалажып көрген, таларының кайызынга-даа сонуургалдыг, делегейниң чугула хей айтырыгларының талазы-биле санал-оналарының ажыктыг солчуушкуну база болган.

Ийи таланың бодап турарын ёзугаар алырга, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорныйның Ирак Республикага чорааны Совет Эвилели биле Ирактың эрге-ажыктарынга, бүгү-нинти тайбыңны, айыл чок чорукту быжыглаарының херээнге бараан болур.

Н. В. Подгорный Москвада ээп келген

МОСКВА. (СЭТА). ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный Сирия Араб Республикага болгаш Ирак Республикага найыралчы аалдаашкыннар кылып чорааш, Москваже чанып келген.

Совет Эвилелиниң күрүне туктары-биле шиметтинген Внуково аэропортка Н. В. Подгорныйны Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың удуртукчулары уткаан.

Ленин орденин тывыскан

Дүүн, июль 5-те, Бии-Хем районунуң «Кызыл тараачын» колхозунуң ажыл-ишчилери чазактың дээди шаңналы — Ленин орденин хүлээп алган. Көдээ ажыл-агыйны хөгжүдеринге улуг чедишкиннери өөрүп, Тываның хоочун колхозтарының бирээзи «Кызыл тараачын» колхоз ол бедик шаңналга төлептир болган. Ынчангаш Ленин орденин хүлээп алыры колхозчу ажыл-ишчилерге улуг байырлал болган.

Колхозчуларның байырлыг хуралының президиумунда — артельдиң ат-сураглыг кижилери, кожа колхозтардан, «Өөк» совхозтан болгаш өске-даа черлерден келген аалчылар.

СЭКП ТК-ның кежигүнүнге кандидат, партия Тыва обкомунуң биргги секретары эш С. К. Тока бедик шаңналды колхозка тывыспышаан, партия Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш Совет чазактың өмүнээзинден колхозчуларга чүректиң ханызындан изиг байырны чедирип, күш-ажылга моон соңгаар-даа чаа-чаа чедишкиннерлиг болурун күүзээн.

«Кызыл тараачын» колхозтуң даргазы Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры П. В. Астафьев, саанчы Л. М. Сарыг-оол, хоочун колхозчу С. Т. Коровин олар бедик шаңналдың СЭКП ТК-га, Совет чазакка улуу-биле өөрүп четтиргенин илергейлээннер. «Искра» колхозтуң даргазы П. А. Дежнев, «Өөк» совхозтуң директору С. В. Лихтин олар чазактың бедик шаңналын хүлээп ап турары-биле холбаштыр, кызыл-тараачынчыларга изиг байыр чедиргеи.

Байырлыг хуралдың киржикчилери СЭКП ТК-га, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниге байырлыг чагаа чоруткан.

Бистиң корр.

Шалыпчылар шаңнатканнар

ДЕВЕРЕК АК

Тожу районда «Май 1» колхозтуң ажыл-ишчилери юбилейлиг бо чылдың баштайгы чартыында эрестиг ажылдааннар. Ылаңгыя саанчылар, кадарчылар, ивижилер боттарының мурнунда салдынган сорулгаларны алларлыг күүсеткен.

Саанчылар Бичен, Дамдылаа, Үрүнней, Дагы-Уруг олар шылгарангай болган. Оларның болгаш оон-даа өскелерниң күш-ажылчы аллын холдарының ачызында, колхоз чартык чылда күрүнеге сүт саларының планын күүсеткен. Саанчылар бо чылдың баштайгы алды айларында эрткен чылдың бо үезинге деңнээрге 33,4 хуу хей сүттү будурген болгаш сүттү садарын (база-ла бо үеге деңнээрге) 64,6 хуудга көвүдеткен. Колхоз чартык чылда күрүнеге эзт садар планын эрткен чылдың бо үезинде сатканындан ийи катап хөйну саткан.

Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнга күш-ажылчы белектерлиг ужуражыры-биле колхозтуң иви фермаларының ажылдакчылары күзениишкинниг ажылдааннар. Олар моон мурнунда чылларда кажан-даа көргүспээн бедик көргүзүгүнү чедип алган. Тодаргайлаарга, колхозтуң ийи фермазының коллективтери бо чылын төрүзе чогуур 1102 мыңдылардан 1102 анайны камгалап ап, чүс хуу көргүзүглүг болган.

Иви фермаларының аразында калбарган социалистиг чарышка Үүзүде иви фермазы (эргелекчизи Деверек Ак) тиилекчи болган. Ук ферманың ивижилери төрүүр 543 мыңдыдан 575 анайны алган. Иви ажаакчызы, партиа кежигүнү, 60 харлыг угбай Шыылай Боданайовна Ак бедик үлегерчижектиг болуп, төрүүр 85 мыңдызындан 85 анайны алган. Иви малдың онзагай байдалын эки билир хоочун кадарчылар Севиле Ак болгаш Марыймаа Ак олар база эки ажылдап, төрүүр 85—85 мыңдыларындан база-ла ол хире анайларны ап, шылгарааннар.

Чараныг-Айда эш Бадыжык эргелекчилээн иви фермазының коллективи база багай эвес көргүзүглүг. Олар төрүзе чогуур 527 мыңдыларның анайларын бүрүн камгалап алган. Ол ферманың почтачызы Моокпан Шешкишович Ак 40 аныяк ивини кадарбышаан, почтачы хүлээлгезин ак сеткилдиг күүседир турар. Ам үеде ол ферма колхоз төвүнден 250 ажыг км ырак черде барган. Моокпан Ак бо хире ырак черге ай дургузунда үш катап почта дажыглаар. Бо аразынга кээр, баарда безин 9 хонук орукка негеттинер. Ынчалза-даа могаг-шылаг билбес ол ишчи ивижилериң почтазын чогуур өйүнде чедирип, эш-өөрүнүн чептүг макталын ап турар.

Колхозта мурнакчы ажыл-ишчилериң аттарын моон-даа ыңай уламчылап болур. Чартык чылда бедик көргүзүглерни чедип алган мурнакчыларны СЭКП-ниң Тожу райкомунуң болгаш райкүүсконунуң Хүндүлел бижиктери-биле, а колхоз баштаар чер болгаш партком өртектиг бараанар-биле шаңнаан.

Чуруктарда: Үүзүде иви фермазының эргелекчизи Деверек Ак болгаш Чараныг-Айда ферманың почтачызы Моокпан Ак олар.

А. АИРНИҢ сөзү болгаш фотозу.

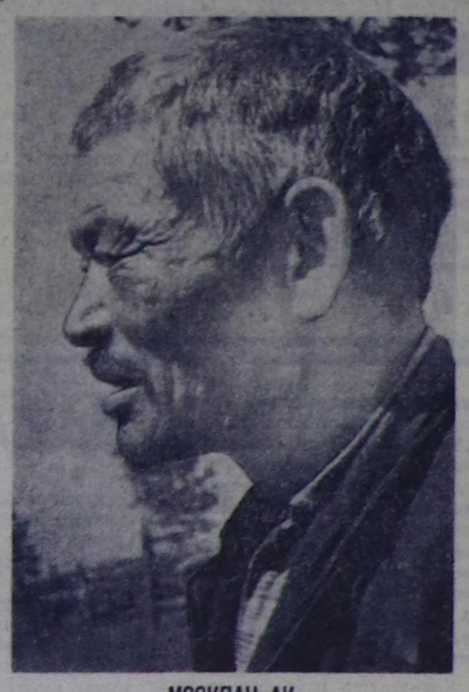

МООКПАН АК

ЭШ А. Д. ГРАЧЫГА ТЫВА АССР-НИҢ КУЛЬТУРАЗЫНЫҢ АЛДАРЛЫГ АЖЫЛДАКЧЫЗЫ ДЕП ХҮНДҮЛҮГ АТТЫ ТЫПСЫР ДУГАЙЫНДА

ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫЫ

Тываның төөгүзүн шинчилеп өөренириңге база республиканың ажылчы чоннарының ортузунга политиктиг болгаш эртем билиглерин нептерериңге ачы-хавылазы дээш, ССРЭ-ниң Эртемнер Академиязының Саян-Тыва археология экспедициязының начальниги Александр Данилович Грачыга Тыва АССР-нин культуразының алдарлыг ажылдакчызы деп хүндүлүг атты тыпсыр.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы
Б. ДОЛЧАҢМАА

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары
К. ДИИГА

Кызыл хоорай,
1967 чылдың июнь 29.

ШЕРИГ АКАДЕМИЯЛАРЫНЫҢ ДООЗУКЧУЛАРЫНГА АЛДАР БОЛДУРГАН ХҮЛЭЭП АЛЫЫШКЫН

Дүүн СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң чазаа Дээди шериг өөредилге черлериниң доозукчуларына алдар болдурган чаңчыл болган хүлээп алыышкынны Кремльдиң Улуг Ордузунга тургускан. Хүлээп алыышкынга партияның болгаш чазактың удуртукчулары эштер Л. И. Брежнев, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, Ф. Д. Кулаков, В. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев олар олурушкан.

Байырлалдыг хүлээп алыышкынны ССРЭ-ниң Камгалал министри, Совет Эвилелиниң Маршалы А. А. Гречко ажыткан.

Чыылганнар чылыы-биле уткаан, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев хүлээп алыышкынга чүве чугаалаан.

Хүлээп алыышкын дугайында отчётту болгаш Л. И. Брежневтиң чугаазын солуннуң дараазында дугаарынга парлаар.

Совет-француз чугаалажыышкыннар

Июль 4-те Кремльге совет-француз чугаалажыышкыннар эгелээн. Делегейниң өйү келген чамдык чугула айтырыгларынга хамаарыштыр бүгү талалыг санал-онал солчуушкуну болган, аңаа чугула хей айтырыгларның аайы-биле ССРЭ-ниң болгаш Францияның бот-бодун билчири база катап бадыткаттынган.

Найыралчы байдалга эрткен чугаалажыышкыннарга совет таладан ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчылары В. А. Кириллин, ССРЭ-ниң даштыкы садыг министри Н. С. Патоличев болгаш оон-даа өскелер киришкен.

Француз таладан — Францияның премьер-министри Жорж Помпиду, Францияның даштыкы херектер министри Кув де Мюрвиль болгаш оон-даа өскелер база киришкен.

(СЭТА).

СЭТА-ның медеглели

Даштыкы парлалганың дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Кипр Республикада күрүне эргилдези болур айыыл тургустунуп, ону даштыкының реакциялыг күштери белеткеп турар. Шынында-ла Киприң дүрүм ёзугаар тургустунган амгы чазаан дужүреринче кыйгырын турар Грецияның чамдык ажылдакчыларының медеглелдери ону база ылаңгыя бадыткап турар. Июль 1-де «Афинының бүрүн эргелиг болуктериниң» база бир медеглели чарлап үндүрген, ында Киприң патриоттуг ажылдакчыларын кырар дээн шуут кыжаныышкын бар болган.

Грецияның реакциялыг күштери Каттышкан Штаттарның болгаш НАТО-нуң өске-даа кежигүннериниң деткимчези-биле Кипр Республиканың хамаарышпас чоруунга, бүрүн эргезинге, девискээр талазы-биле бүдүн турарынга удурланган планнарны үр үениң дургузунда кылып келген деп чүве чажыт эвес-ле болгай.

Кипр Республикада байдалды бакыырадып болур ийикпе, делегейниң тайбың турарынга кыжаныг болгу дет кандыг-даа хөделишкиннерден Каттышкан Нациялар Организациязының кежигүннерге күрүнелериниң шуптузунуң болгаанарынче кыйгырган Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң бүгү резолюцияларынга ол планнарның шуптузу окта-ла таарышпас.

Ам Кипр Республиканы узуткаар, шынында-ла ол ортулукту үлежип алыр, кипржилериң күрүне эргезин казыыр дээн «Ачесон планы» дигилээр чүве катап таарланып үнүп келген. Дыңналып турар медээлерни ёзугаар алырга, ол планны боттандырары — чоокку хүннериң айтырыы болу берген. «Ачесон планы», кипр айтырыын паточу ёзу-биле шиитпирлээриниң оон өске база шак ындыг төлевилелдери ышкаш, алызында Кипрни, социалистиг күрүнелерге, араб чурттарга удур, национал-хосталгалыг шимчээшкинге удур дайынызырак соңгу-атлантика блогунуң халдакчы шериг сууру болдуруп алырынче угланган ёралыг.

Кипрге күрүне эргилдези кылыр дээн шагдагы-ла планнарның бо өйде идеэргеп турары анаа-ла бир таварылга эвес. НАТО-нуң удуртукчулары Грециягга реакциялыг шериг идеттериниң эрге-чагырга холгаарлап алганының соонда аңаа тургустуна берген байдалды ажыглаар деп кордап турар. Ынчангаш Кипрге олар улуска удур, дайынызырак диктатура тургузуп алыксаар ийик. Кипр Республиканың улузунга удур сүлчээ организастап турар идеттер араб күрүнелерге удур Израильдиң агрессиязының уламындан тывылган дүшкүүрлүг байдалды ажыглаар деп база кордап турар. КНО-нуң бүрүн эргелиг кежигүнү — Кипр Республиканың бүрүн эргезинге болгаш хамаарышпас чоруунга удур чимженишкиннер — аныяк национал күрүнелерге удур империализмниң нити хоралакчы үүлгедиглериниң база бир кезии ол.

Кипрни долгандыр болгулап турар болуушкуннарның дүүренчиг өскүп турары, ол черде байдалды улам чидиглендирер болгаш Кипр Республиканың догуннап турарын кыжаныышкынга таварыштырар дээн оралдажыышкыннар Совет Эвилелинде эскертинген деп медеглээр даалганы СЭТА алган.

Улустарның тайбың болгаш айыыл чок турары дээш бир шуут демиссежип турар Совет Эвилели Чер ортузу далай кавызының ол кезээнде болуушкуннарның мнчаар өскүп турарының дугайында дыңнадыгларны херекке албайн барын шыдавас. Кипрге эргилде кылырының планнарын белеткеп турарлар ооң уламындан тыптып болур бүгү уржуктарның ужурунда харымсалгага онаажыр үүлезин эдилээр. Кипр Республиканың иштики херектерин кымдаа холгаарлавас ужурлуг, үүгле кипржилериң боттары — гректе, турктар-даа бир дөмей — боттарының салым-чолун шиитпирлээр эргелиг.

ЧАРТЫК ЧЫЛДЫҢ ПЛАНЫНЫҢ КҮҮСЕЛДЕЗИ

Республикада мал ажылының продуктуларын күрүнеге садып алырының чартык чыл планының күүселдезин хуу-биле көргүзерге мындыг:

РАЙОННАР	СҮТ	ЭЗТ	ДҮК
Таңды	139,8	162,3	138,7
Өвүр	137,0	149,3	122,2
Каа-Хем	135,5	137,6	163,5
Бии-Хем	134,7	140,4	120,0
Кызыл хоорай Соведи	129,0	245,7	153,3
Барыын-Хемчик	126,0	165,7	118,0
Чөөн-Хемчик	121,9	134,7	132,5
Тожу	113,8	229,4	215,0
Улуг-Хем	113,2	117,9	117,4
Бай-Тайга	108,9	94,2	101,3
Тес-Хем	108,3	120,8	114,8
Эрзин	105,3	134,1	139,7
Республика нитизи-биле	128,0	141,0	125,3
Эрткен чылдың бо үезинде турганы	126,3	119,2	133,9
Ооң иштинде совхозтар:			
«Россия»	223,3	141,6	—
«СЭКП XXII съездизи»	193,0	123,5	108,9
«Межегей»	157,2	215,3	146,7
«Элегес»	142,0	123,4	141,7
«Барлык»	134,5	142,0	92,1
«Чыраа-Бажы»	131,8	106,7	101,6
«Көк-Тей»	127,6	6,8 катап	—
«Найырал»	127,2	104,3	134,0
«ҮТКА 25 чылы»	124,1	125,1	114,4
Дуржулга станциязы	123,8	224,6	129,4
«Тиилелге»	121,6	116,5	198,3
««Бурунгаар»	120,0	119,4	136,8
«Сүт-Хөл»	117,3	106,2	121,8
«Тээли»	115,2	106,3	108,7
«Торгалыг»	113,7	125,8	115,1
«Шекпээр»	110,8	119,0	143,5
«Тес-Хем»	108,2	104,6	112,1
«Улуг-Хая»	101,8	113,4	72,9
«Өөк»	96,0	158,5	173,0
«Совет Тыва»	—	208,8	—
«Тыва»		194,8	—
«Сукпак»		110,7	
«Шивилиг»		107,0	
Совхозтарның нити түлү	127,4	131,8	129,8

Республиканың колхозтары сүт планын 128,7, эзтти — 115,3, дүктү — 118,4 хуу күүсеткен.

Чайгы чер андарылгазы

Республиканың районнарында чайгы чер андарылгазының чоруп турарының июль 1-ге чедир медээзи мындыг:

РАЙОННАР	КҮҮСЕТКЕН ХУУЗУ
Бии-Хем	104,7
Кызыл хоорай Соведи	97,0
Таңды	96,4
Чөөн-Хемчик	96,0
Каа-Хем	82,5
Улуг-Хем	75,2
Тес-Хем	60,0
Барыын-Хемчик	54,8
Бай-Тайга	47,2
Эрзин	31,0
Өвүр	—
Тожу	—
Республика	87,7

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

КИЧЭЭНГЕЙНИ—ЭКОНОМИКА АЙТЫРЫЫНЧЕ

Материалдыг кежиктерни бүдүрүп турар үлетпүр бүдүрүлгелеринде болгаш көдээ ажыл-агыйда партия организацияларының ажыл-чорудулгазынга экономика айтырыы кол черни эллээр дээрзи билдингир.

СЭКП ТК-ның март Пленумунуң (1965 чыл) көдээ ажыл-агыйны улам ынай көдүрер хемчеглер дугайында докладының болгаш СЭКП-ниң XXIII съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш «Чыраа-Бажы» совхозта партия организациязы эллээн ажылдарны чорудуп келген. Ол дугайын чамдык чижектер бадыткап турар. Эрткен беш чылдың дургузунда совхозтуң ажылчыннарының ортумак ажыл төлевири барык ийи катап өскен, кижилерниң амыдыралының культурлуг деңнели бедип турар.

Бүдүрүлге мурнакчыларының хүрээлери өскен. Совхозта Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры эш Чола болгаш чазак шаңналдыг өске-даа кижилер бар.

Малдың баш саны өскен, продуктулуу бедээн, уксаазы экижээн. Эрткен чылдың агаар-бойдузу ширинн турзажок, совхоз күрүнеге 1018 тонна тарааны садып, үрезинни, мал чемнерин четчири-биле уруп ап шыдаан.

Совхозтуң девискээринде культураның одаглары, школалар, медицина четкизи, уруглар албан черлери, столоваялар, садыг точкалары доктаамал ажылдап турар.

Көдээниң ишчилериниң коммунистиг медерели бедип турар. Коммунистиг күш-ажыл фермазы деп бедик атты Шык-Бажы сүт-бараан фермазының коллективи 1962 чылда-ла чаалап алган. 47 кижи коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп ат дээш демисежип турар. Совхоз бо чылдың беш айларында сүт бүдүрериниң планын 131 хуу, күрүнеге сүт садарының планын 115 хуу күүсеткен болгаш 42 тонна сүттү пландан ажыр саткан.

Бо бүгү эки ажыл-херек-тир, экини эки дээр херек. Ындыг-даа болза совхозтуң ажыл-хереэнде четпестер хөй. Сөөлгү каш чылдарда совхоз карылгалыг ажылдап келген. Эрткен ажыл-агый чылында оон карылгазы 171800 рубль болган. Оон колдуу мал ажылынга онаажыр: сүттен 76200 рубль, дүктен 58300 рубль чедир алдынмаан. Ол болза сүттүң болгаш дүктүң бот-үнезиниң планда көрдүнгениниң аар кылдыр бүдүрүнгени-биле тайылбырлаттынар. Бир центнер сүттүң бот-үнези план ёзугаар 18 рубль болур турган болза, херек кырында 28 рубль, дүктүү—265 рубльдиң орнунга 354 рубль болган. Ол ышкаш, малдарның немелде деңзизиниң бот-үнези база планнаттынганындан оранчок аартаан. Моон кол чылдагааны болза мал ажылында ажылдың кол нуруузун хол-биле кылып турарында, мал чемнериниң үчёдунда болгаш чарыгдалында шыңгыы контроль тургуспаанында, зооветеринарлыг хемчеглериниң куду деңнелдиг болуп турарында.

Зооветеринарлыг ажылдарның кошкааның түннелинде малдың өзүлдези эвээш, продуктулуу ам-даа чавыс. Бир инектен совхоз чылда ортумаа-биле 1245 литр сүт саап алыр тургаш, херек кырында 800—900 литрни саап ап турар. Төрүүр малдың кызыраар чоруу — каражаларның бир чылдагааны ол. Эрткен чылын инектериниң 46 хуузу, хойларның 16 хуузу кызыраан. Байдал ындыг турда, тарып боозадылганың хереэнче чогуур кичээнгей салдынмайын турар.

Малдың өлүп хораар чоруу ам-даа хөй. Эрткен чылын ниитизи-биле 1164 баш мал өлген, оон 35892 рубль когарал болган. Совхозта чаш бызааларга болгаш хураганнарга тутпаан чаңгыс аай төлевилелдиг эки кажаалар чок.

Чамдык малчыннарның талазындан малды орнаар, солуур болгаш чидирер, оорга алзыр чоруу совхозка улуг когаралды таварыштырып турар. Эрткен чылын 354 баш мал читкен.

Чер ажылының продуктулуу амдаа чавыс. Бир центнер тарааның бот-үнези планда көрдүнгениниң 2 рубль 20 көпеек аар болган. А ногаа, картофель шуут-ла «алдын» өртектиг болуп турар. Бир центнер ногааның бот-үнези 71 рубль 41 көпеек болган (планда көрдүнгени 5 рубль 19 көпеек). Ногаа бүдүрүлгезинде ажылдың механизастаттынмаанындан, дүжүттүң оранчок чавыс болуп турарындан бот-үне бедип турар.

Тарылга ээлчештирилгезин шиңгээдип албаанындан, хөрзүннүң хаттан болгаш сугдан үредир чоруунга удур демисел чоруттунмайын келгениниң тараа культураларының дүжүдү улам-на кудулап турар.

Сөөлгү беш чылда совхозтуң машина-трактор парыгы 2,5 катап көвүдээн болза-даа, техниканы бүдүрүкчүлүг эвес ажыглап турар. Эрткен чылын 15 аът күштүг бир трактورга онааштыр үгле 224 га чымчак черни ажылдап кылган (планы 366 га). Бир тараа комбайны 178 га тараа кестирер турган болза, чүгле 131 ганы кескен. Кывар үүлдү бир гектар чымчак черге онааштыр чарыгдаар нормазындан 3 литрни ажыр чарыгдап турар. Совхозтуң инженер-техниктиг ажылдакчылары көдээ ажыл-агый техниказын шын ажыглаар, ажаалдазын экижидер талазы-биле организастыг хемчеглерни кошкатканындан тракторлар, көдээ ажыл-агый машиналары септелгелер аразының чогуур хуусаазынга четпейн үрелир чоруктар хөй. 1966 чылда капитал септелгеге 17, агар септелгеге 57 трактор киирер кылдыр планнаан болза, херек кырында 28 тракторга капитал септелге, 68 тракторга агар септелге кылыр ужурга таварышкан. Оон уламындан совхоз 12 муң рубльди септелгеге артыкка чарыгдаан.

Совхозта экономика айтырыынче сула кичээнгей салдынганын үстүнде фактылар көргүзүп турар. Продукция бүдүрерин элбекшидер, оон бот-үнезини чиигедир дээш демиселче тускай өртемниглер боттарының удуртулгазының адаанда турар ажылчыннарны калбаа-биле көдүрүп үндүрер ужурлуг. Ынчаарга бо совхозтуң кол тускай өртемниглери шупту солушкан деп чугаалаарга-ла үстүнде байдалдың ынчаар тургустуна бергениниң бир кол чылдагааны билдинип келир. Кадрлар-биле, ылаңгыя тускай эртемниглер-биле, ажылды партия комитеди болгаш дирекция чериниң багай тургусканын ол байдал база-ла көргүзүп турар.

Чоокта чаа СЭКП-ниң Чөөн-Хемчик райкомунуң бешки пленумунга «Чыраа-Бажы» совхозта партия комитединиң экономиктиг ажылды удуртуп турарының дугайында совхозта партком секретары эш К. Куулардың илеткелин дыңнап чугаалашкан. Совхозтуң ажыл-хереэнде чамдык эки түннелдер-даа бар, мурнакчыларның хүрээлени-даа өзүп турар болзажок, көргүзүглерниң экономиктиг анализиниң түннелдери экономиктиг ажылдың чавыс деңнелдиин көргүзүп турар деп пленум демдеглээн. Совхоз дирекциязы болгаш партком кол тускай эртемниглерден оларның эргелериниң, хүлээлгелериниң дугайында саавырны шыңгыы сагыырынче негелдени кошкатканын, ол ышкаш бухгалтерия үчёдун, организакчы болгаш экономиктиг айтырыглар талазы-биле ажылды амгы үениң негелдезинге дүүштүр чоруттайн келгенин пленум айыткан. Районнуң көдээ ажыл-агый бүдүрүлге эргелели бо талазы-биле шыңгыы негелде салбайн, чогуур дуза көргүспейн турган.

Пленумга санал-онаал берген эштер тургустунган айтырыгныг чугулазын демдеглеп, өске колхозтарда болгаш совхозтарда бо талазы-биле байдалдың кандыг болуп турарын чугаалап, ылаңгыя районнуң экономика чөвүлелиниң ажылдавайн турарын, ол ышкаш Көдээ ажыл-агый министерствозу болгаш районнуң бүдүрүлге эргелели экономика айтырыының талазы-биле колхозтар болгаш совхозтарга кошкак дузалап турарын шүүмүүлээннер. Хамык ужур чүгле бот-үнени санап үндүрериниң эвес-ле болгай. Бот-үнени санап тура, оон кандыг үүлүнге чарыгдалды эвээжедириниң аргазын тывары азы ниити чарыгдалды эвээжедириниң комплексилиг хемчеглерин ажылдап кылыры, ол хемчеглериниң херек кырында боттаныышкынын контрольдаары болур.

— Чижээлээрге, Көдээ ажыл-агый министерствозундан келген эш Караоол колхозка келгеш, бистиң кылып алган хемчеглеривисти алгаш чоруткаш, үгле чара парлаткаш, дедир чорудупкан болду. Оозу эки, моозу багай дивээн, ону сайзырангайжыдыңар, мону немей киирип алыңардаа дивээн, а бистиң эргелелдиң экономизи баргаш, ийи хүн дургузунда аңаа херечи болуп олургаш, чедип келген — деп «Большевик» колхозтуң даргазы эш Д. Куулар шүүмүүледи.

— Бистиң электростанцияларывыс үгле чырыдарындан өске кандыг-даа ажыл кылбайн турар — деп, «Октябрь 30 чылы» колхозтуң парторгу эш Комбужап шүүмүүлээш, колхозта таңнылдарга төлеп турар төлевир планда көрдүнгениниң ийи катап көвүдеп турарын демдеглээн.

«Сельхозтехника» салбырларының районда кымны-даа тоовайн турарын, тарааның бот-үнезинге улуг чарыгдалды оларның болдуруп турарын СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң директору эш Пичен-оол, «Чыраа-Бажы» совхозтуң директору эш Аржаалай олар чугааланнар.

— Эрткен чылын бистиң бир «Беларузувусту» Кызыл-Мажалыктың «Сельхозтехника» салбыры септээш, септелгениң төлевирин бүрүнү-биле ап алган. Ук трактор дөңгүп-ле совхозка чедип келгеш турупкан, кандыг-даа ажыл кылбаан. Оон соонда ук тракторну база катап Кызыл-Мажалыктың септелге мастерскаязынга чедире бээривиске, септелгениң хөлезинин бүрүн төлеңер, кылып берээли дидирлер — деп, эш Пичен-оол хомудап чугаалады.

«Сүт-Хөл» совхозта эттин, сүттүң бот-үнезиниң аар, «Искра» колхозта тарааның бот-үнезиниң улуг болуп турарын эш Борисов чугаалап тура,— «Искра» колхоз эрткен чылын тарааны хол-биле кургадып, сайгарып тургаш, колхозтуң бүгү механизаторларының шалыңының түүү хире чарыгдалды үндүрген, деп чижекти айыткан.

Пленумга шупту 12 кижи санал берген.

Экономиктиг ажылдарны бүдүрүлгелерде партия комитеттери боттарының холунга алган турар дугайында пленум тускай докладалды хүлээп алган. 1967 чылдың түннелдери-биле холбаштыр районнуң экономика конференциязын эрттирер дугайын база докладаткан. Бүдүрүлгени удуртуп башкарарда экономикажеханы киреринин, бижип санаарының чугулазын пленум онзалап айыткан. Продукцияны элбекшиди бүдүрерин, оон бот-үнезин чиигедирин канчап чедип алырыл деп айтырыгны бүдүрүлге удуртукчулары болгаш бүдүрүлгелерде партия организациялары кичээнгейден дашкаарлатпас ужурлуг.

С. ПАВУ,
(Бистиң корр).

БАШ БУРУНГААР БЕЛЕТКЭЭР

Колхозтардан, совхозтардан садып алгаа продуктуларны шын кадагалаары, ол продуктуларга чонуң хереглелин хандырары белеткел организацияларынга дорт хамааржыр. Чижээ, картофель болгаш ногаа аймаан шынарлыг кадагалап, чурттакчы чонга оларны чылдың кайы-даа үезинде садыгларда, аңаа үгле баш бурунгаар эки септеп кылдынган материал-техниктиг база—складтар херек.

Амгы үеде садыг министерствозунуң удуртулгазында турар баазада байдал аажок дүвүрээзиниг. Картофель болгаш ногаалар хүлээп алыр складтарның септелгези кончуг оожум темпиде чоруп турар. 800 тонна картофель киирер 4 склад бар, оларның септелгези амдаа доозулбаан. Бир болгаш ийи дугаарлыг складтарны шуут эде кылыр, оларга электри соодукчуларлыг, агаар таарыштырар тускай херекселдерни тургуспушаан, шалаларны солууру, картофель урар тускай кажааларны чаарты кылыры көрүнген болза-даа, амга чедир бирги складтың чартыы-даа доозулбаан, а ийигизин шуут эгелевээн. Үш дугаар складтың иштинде эрги картофельдиң ириндi артынчыларын шалалар адаандан үгле чаа аштап эгелээн. 4 печканың долу септелгезин кылыр турда-ла, туйбу чогунга сылдап алгаш, ам-даа септелге чорутпаан. Дөрт дугаар складка септелге чорудар хамаан чок, ону аъш-чем бараннары-биле долдур иштеп алган. Ол ышкаш согуна шыгжаар складка хөй септелге чорудары негеттинип турар болза-даа, аңаа кандыг-даа септелге эгелевээн. Бир болгаш ийи дугаар складтарның иштики агаарын таарыштырар электри соодукчуларының чамдык кезектери четче эвес, оларны комплект аайы-биле долдурар дугайында баазаның удуртукчулары боттуг хемчеглер албайн турар.

Септелгени мындыг кошкак чорудуп турарының чылдагааны үүл, аңаа үүү шаптыктап турарыл? Коммунал-тудуг эргелелиниң септелге кылыр бригадазы (даргазы Лабутин) майның эгезинден бээр бо хүннерге чедир чаңгыс складтың чартыын безин дооспайн турар. Эш Лабутиниң талазындан септекчилерни өске тудугларже чорудары көвүдээн. Ол ышкаш баазаның удуртукчуларының негелдези кошкак.

Бир эвес септелгени, дерилгени мындыг кошкак темпилиг чорудар болза, мурнуку чылдарда туруп турган улуг четпестерни катаптаары, белеткеп алгаа продуктуларны үреэр чорукка чедирери чайлаш чок.

Картофель, ногаалар аймаан ажаап алырынга чедир эвээш үе арткан, ам безин эрте быжар ногаа аймаа (капуста болгаш помидор) кээп эгелээн болгай.

Картофель болгаш ногаа аймаан шыгжаар материал-техниктиг баазаларның септелгезин багай чорудуп, база үстүү болгаш хыналда органнарының ажыктыг сүмелерин удуртулга болдурбайн турганындан 1965 чылдың дүжүдүнден 500 тонна картофельди соокка доңурган. 1966 чылдың дүжүдүн эки шынарлыг кадагалары-биле чамдык складтарны чаарты кылыр турган. Оон соолуңде ол базаны күрүне садыының шүүмүнче шилчиткен. Оон удуртукчулары база-ла эки шынарлыг септелге чорутпаан болгаш чаартылга кылбайн барган. Оон түннелинде 1966 чылдың дүжүдүндە хүлээп алдыңган 638 тонна картофельди, 28 тонна согунаны, 15 тонна чеснокту ажаалда үезинде баксыратканындан аңаа үндүр бижээн, оон ужун кымга кандыг-даа харыысалга хүлээтпээн.

Баазаның удуртукчу кадрларын солуур чорук чылдың-на болуп турар, ам бо чылын оон директорунда база чаа кижи кирген. Ынчангаш ажыл баксыраткан, күрүнеге улуг когарал чедирен кижи аңаа үнүп, а чаа кижи буруу чок бооп артып каап турар. Мындыг чорукту чайлаткаш, бо юбилейлиг чылдың дүжүдүн хүлээп алырынга белеткелди эң харыысалгалыг чорутса чогуур. Хамыктың мурнунда кадрларны четчелээр болгаш септелгениң темпизин дүргедедип тургаш, массалыг ажаап алыышкын бетинде доозарын чедип алыр.

М. БАДЫ-НАЗЫН,
Көдээ ажыл-агый продуктуларының шынарының талазы-биле күрүне инспекциязының улуг инспектору.

МОСКВА. Горький аттыг дыштанылга болгаш культура парыгынга июль 8-те чер байлаа казар дериглерниң «Интергормаш-67» дээр делегей делгелгези ажыттынар. Делгелгени Делегейниң чер байлаптарының эртем конгрезинге таварыштыр ажыдар. Парктың 30 муң дөрбелчин метрден ажыг хемчээлдиг шөлүнге 18 киржикчи-чурттарның көргүзүглери турар. Делгелгеге чер байлаа казар дериглер талазы-биле техника литературазының делгиирин организастаан турар, аңаа даштыкы чурттарның 155 фирмалары болгаш 47 ном парлалга черлери киржир. Олар боттарының сөөлгү чаа көргүзүг үүлдерин чорудуп берипкен, ук көргүзүглерниң аразында 1000 ажыл аттыг ном аймаа бар. Ол көргүзүглерни делгеп турган ужур кылдыр делгем, чырык оран-саваны тургускан.

ЧУРУКТА: чер иштинге ийлендир чыдар байлаптар казып чүдүрер машинаны эптеп турары (совет салбырныы).

Фото Б. Трепетовтуу
(СЭТА-ның фотохрониказы).

Хөй немелде деңзи дээш

Амгы үеде малчыннарның кол сорулгазы Октябрь байырлалынга алдар кылдыр алган социалистиг хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүседир база көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының республика Наадымынга чедиишкиннерлиг ужуражыры дээш кыштаглаашкынга эки белеткенип, семиртилгени эки чорудары болур. Ону амыдыралга күүседип турар малчыннар бисте хөй. Оларның бирээзинге Каа-Хем районнуң «Совет Тыва» совхозтуң Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутады Мунзук Чамбыр-оолович Мунзукпанны хамаарыштырып болур.

Ол беш чылдар дургузунда хөй кадарып келгеш, оон баш санын өстүрер болгаш продуктулуун бедидер дээш кызымак ажылдап келген. Сөөлгү чылдарда хөй семирти кадарар ажылда кирген. Ында чедиишкин база-ла багай эвес. Эрткен чылын баштайгы удаада муң ирттерни хүлээп ап турда 51 тонна турган, одарын шын таарыштырып чорааш, Абаканга барып дужаарга 63 тонна болган, азы 12 тонна немелде семиртилгени алган. Оон сөөлүнде муң хойларны хүлээп алгаш, 6 тонна немелде деңзини берген.

Чоокта чаа Мунзукпан кадарып турганы 629 аныяк ирттерин дужааган, оларның бирээзиниң-не ортумак деңзизи 50 кг болган.

Дуржулгалыг кадарчы ам муң хойну хүлээп алгаш, одарладып, семиртири-биле Теректигниң серии, оттуг тайгазынче чайлаглап үне берген.

Т. ХЕРТЕК.

СКЛАД ТУДУУНДА

Улуг-Хем районнуң «Х Улуг хурал» көдээ ажыл-агый артелинде 4 өрээл артык кезектер складының тудуу май 3-те эгелээн. Ол чугула тудугну Наадым хүнүнүң бетинде доозар дээш үжен колхозчулар Чүлдүм Сарыг-ооллуң удуртулгазы-биле кызымак ажылдап турар. Човаачылар Арган-оол Сарыг-оол, Бахчи-оол Сумба болгаш Чадамба Бичекей, Май-оол Ондар, Балдай-оол Каракыс, Дембрел Эникпен олар хүн нормаазын ажыр күүседип, мурнакчыларның одуруунда киргеннер.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

АЖЫЛ ШУУДААН, АГИТАЦИЯ ДЭЭШТИГ

Эрзиниң «Коммунизмче орук» колхозта агитас-массалыг ажылдар ам мурнукузундан күштелген. Май айда Нарын суурда «Билиг» ниитилелиниң эге организациязының удуртур составын эде соңгаан соонда чон ортузунга лекция, беседа кылыры үзүктелбээн. Лектор бүрүзү айда 2—3 лекцияны ыяавыла кылган турар деп шиитпирвис чанчылчый берген. Лекторларның колдуу-ла бистиң көдээ интеллигенциявис — башкылар, эмчилер, экономистер болуп турар.

Ниитилел 15 кижилиг агиткультбригаданы тургускан. Фермаларга, бригадаларга чеде бергеш, планда көрдүнгени ёзугаар лекцияны кылыр. Оон соонда ажыл-ишчилерге концертти, чок болза кинону үндүрүп бээр. Бригада чеде берген черлерге агитхуудустар база көстүп кээр. Чижээ, бригаданың кежигүннери Любовь Дамба-Хуурак, Валентина Кенден олар хөй кыргыкчыларының № 3, 4 бригадаларынга агитхуудустарны үндүргеннер. Чон ортузунга агитмассалыг ажылды мынчаар чорударга таарымчалыг-даа.

Ай планынга Совет эрге-чагырганың догуннап келген 50 чылының дургузунда чедип алдынган чедиишкиннериниң, делегей байдалының дугайында болгаш оон-даа өске темаларлыг солун лекцияларны киирип турар бис. Ол планны көскү черге аскаш, канчаар күүсеттингениниң хынаалдазын айның 24-те албан кылыр. Планнаан лекцияларның күүселдезин хынаар чорук лекторларның харыысалгазын бедидер, даанган ажылынга оларның кандыг хамаарылгалыы база кестү бээр.

Бистиң лекторларывыс Майдыр Моңгениң, Чооду Нурзаттың, Чыпсынак Бадының лекция кылыры черле эки. Чон оларны күзел-биле дыңнаксаар. Ам ажылывыс-даа шуудаан, агитациявис дээштиг апарган.

Ам Октябрьның 50 чылының байырлалы хонук эрткен тудум-на чоокшулап олурар. Аңаа толептиг ужуражыр дээш бистиң Нарынның лекторлары, агитаторлары СЭКП ТК-ның Тезистерин боттары өөренип, чон ортузунга калбаа-биле таныштырып, тайылбырлап кирипкеннер.

Ону эрестиг пропагандалаар бис.

К. КЕРТИК-ООЛ,
Нарын суурда «Билиг» ниитилелиниң эге организациязының даргазы.

СОВЕТ КИЖИ

Совет бежен чылдың дургузунда бистиң Төрээн чуртувустуң улустарының демиселиниң болгаш тургузукчу ажыл-ижиниң үре-түннелдери санап четтинмес. Ажылчы массаларның социал болгаш экономика талазы-биле боттандырган үүлдери кайгамчык улуг. Ол массаларны төөгүлүг чогаадыкчы ажыл-ишче ленинчи партия өдүрүп үндүрген болгаш олар боттарының чуртун таныттынмас кылдыр чаарткан. Социализмден төрүттүнген бүгү-ле үүлдериниң эң-не маңгылыг чаагайы—чаа кижи болуру чигзиниг чок, ол кижи дээрге материал болгаш угаан-бодал талазы-биле ниитилелдиң бүгү-ле үнелиг үүлдериниң чаазакчызы болгаш ээзи, демиселчи болгаш ажыл-ишчи, төрээн черинин могаг чок чаартыкчызы болгаш оон бердинген, маадырлыг камгалакчызы-дыр. Ол болза Октябрьның тургусканы совет ниитилел тургузуунун кол, шиитпирлиг күжү болгаш кол байлаа-дыр.

СЭКП Төп Комитединиң «Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чылы» деп Тезистеринде чугаалап турары болза:

«Экономиктиг болгаш политиктиг чаартылгалар ниитилел медерелинге ханы өскерлиишкиннерни болдурган, совет ниитилелдиң идейлиг чаңгыз эви быжыккан. Марксисчи-ленинчи идеология социал хөгжүлдениң күүчүлүг шимчедикчи күжү, совет кижилериниң сырый каттыжыышкынының чугула фактору, оларның ниитилел-политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейлиг чоруунуң үндезини апарган. Коммунистиг идеалдарга кызыгаар чок бердинишкиниң ёзузунга кижизиттинген, бистиң улуг херээвистиң шынныынга бүзүрелдиг шак ындыг кижилериниң салгалдары чуртта өзүп үнген. Демиселчи, революсчу, медерелдиг ажыл-ишчи—совет кижиниң характери каңналган».

Коммунистер партиязының кижизидип өстүргени совет кижиниң характери хамыктың мурнунда бодунуң маадырлыг бүдүш, демдектери-биле кижи төрелгетенни кайгадып болгаш магадалып турар.

Кан ышкаш шак ол характер аңгы демиселиниң аажок улуг эге дөзүнге, Совет эрге-чагырга дээш тулчуушкуннарның одунга, социализмниң тудугларынга, хостуг, чогаадыкчы ажыл-ишке бүгү-ле моондактарны ажып эртер чорукка каңналып быжыккан. Ленинчи большевиктерниң, социалистиг революцияның, хамааты болгаш Ада-чурт дайыннарының маадырларының тураскаалдары кезээде ыдыктыг болур. Баштайгы беш чылдарда чаа заводтарны, колхозтарны, совхозтарны, чаа хоорайларны тургускан эрес-маадырлыг тудугжулары—социализмни боттарының холу-биле тургузуп, делегейде баштайгы социалистиг күрүнениң күчү-шыдалын быжыглап турган ол бүгү кижилер кажан-даа уттунзурбас. Оларның маадырлыг чоруу, оларның үлегер-чижээ делегейни революсчу өзү-биле чаартырыкын улуг чазгай хереэнге өскерлиш чок бараан болур.

Төөгү болза дыка хөй маадырлыг херектерни, көргүш чок, дидим чоруктарның магалыг илерээшкиннерин, сагыш-сеткилдиң сыныш дивес күжүн билир болгай. Ынчалзажок тулчуушкуннарга—Кышкы ордуну штурмнаарындан гитлержи рейхстагты штурмнаарынга чедир, күш-ажылга—баштайгы коммунистиг субботниктерден амгы эң улуг гидроэлектростанцияларны тударынга чедир — совет кижилериниң көргүзүп келгени мындыг ёзулуг массалыг маадырлыг чорукту делегей оон мурнунда көрүп көрбээн.

Ол маадырлыг чорукта сорук киирикчи үндезин бар: идейлиг бүзүрел, совет патриотизм, ниитилел мурнунга хүлээлгени чаа, социалистиг ёзубиле билири, күш-ажылды социалистиг ёзу-биле көөрү-дүр. Дайзыннарга удур тулчуушкуннарга совет кижи айыылга уткуштур көргүш чок чоруп, алызындан маадырлыг херектерни кылып турган, чүге дээрге бодунуң хан-дамырындан хереэн — тайбыңны болгаш чонуун аас-кежиин. Октябрьниң чаалап алыышкыннарын, бодунуң Совет эрге-чагырганын камгалап турарын ол билип турганы ол. Совет кижи ажыл-ишке күжүн харамнанмайн келген болгаш чуртту күчүлүг социалистиг улуг күрүне болдурар дээш кандыг-даа бергелерге уткуштур медерелдии-биле чоруп келген. Днепрогэстиң болгаш Магнитканың тудугларынга, Ленинградтың бүзээлеттирген хүннеринде болгаш Сталинград тулчуушкунунга, күр черлериниң эң чыткан белгемнерин шиңгээдип ажыглаарынга болгаш космосту чагырып алырынга—када-даа совет кижилер боттарының идейлиг күжү-биле, улуска, Коммунистиг партиязынга шынчызы-биле тиилеп келген.

Баштайгы ажыдыкчыларның, баштайгы тудугжуларның оруу кезээде берге болгай. Ол үүлдерге моондактар, нарын үүлдер болгаш оон мурнунда кым-даа кижиниң шиитпирлеп көрбээни сорулгалар кезээде аажок хөй болгулаар, ол үүлдерге чидириглер болгаш когаралдар чайлаш чок болгулаар, алдагдалдар болгаш чедимче чок болур үүлдер-даа таварышкылаар. Ынчалза-даа партиязынга баштаткан совет кижилер төөгүнүң шинчилеттинмээн оруу-биле бурунгаар бүзүрелдиг чоруп, бүгү-ле бергелерни ажып эртер, бүгү-ле сорулгаларны шиитпирлээр дээш күштү, эрес-маадырлыг болгаш шыдамык чорукту боттарындан өскерлиш чок тып ап турар. Революсчу сорук киririшкин, омак, сергелең чорук, амыдыралды бадыткап турар көдүрлүүшкүн, алызындан эгээртинмес күш—ол дээрге совет характериниң чаагай үнелиг шынарлары-дыр, ол шынарлар бедик идеалдар дээш демисел-биле чаңчыгып кижизиттинген, улам-на бедик көдүрлүр, бурунгаарлаан туудум улам-на бурунгаарлаар арганы бээр орукту айытпышаан, улам эки демисежиринге ол шынарлар дузалап турар.

Совет кижилериниң социал болгаш аажы-чаң будужунуң эң-не чырыткыланчак, тодаргайланчы демдектериниң бирээзи болза коллективчи сагыш-сеткил, сырый каттыжыышкын, бузулбас чаңгыс эп болур. Совет ниитилелден черле чарылбас демдек чүл дээрге, ол ниитилелдиң кежигүнериниң боттарының эрге-ажыктарын коллективтиң эрге-ажыктары-биле чаңгыс аай кылдыр ханы медереп болгаш ниитилелдиң эчис сорулгазын чедип алырын боттарының ажыл-чорудулгазының алыс утказы болгаш хууда чаагай чоруу кылдыр көрүп турары болур. Совет кижилериниң ниитилел мурнунга изин-биле дыңнангыр чоруу, боттарының бүдүрүлгезинин, колхозунун, ниитизи-биле бүгү күрүнениң ажыл-херектерин оларның ажыл-агыйжы, сонуургалдыг көөр чоруу оортан болуп турар; амыдырал-чурттарганы делгем көөр чорук, хөй-ниитичи ажы-чаңның идепкейлиг чоруу оортан болуп турар.

Бистиң хүн бүрүдеги ажыл-иживисти көрүп көрүнерден. Эртем-техниктиг депшилге, экономиктиг реформа, социалистиг демократияның хөгжүлдези ниитилел амыдыралының бүгү талаларында кижиниң ажылчорудулгазының характеринге болгаш ужур-утказынга, кижилериниң медерелдиг, организастыг болгаш харыысалгалыг болур чоруунун деңнелинге бедик негелделерни кылып турар болгай. Ye-шагның ол бедик негелделеринге совет ажыл-ишчилер бүдүрүлгечи болгаш хөй-ниитичи идепкейинин көдүрлүүшкүну-биле, чогаадыкчы инициативазы-биле, алдарлыг патриотчу херектери-биле харыылап турар. Политиктиг бедик медерел, ниитилелге, коммунистиг тургузуушкунга боллунар-ла аргазы-биле хөйну болгаш эки кылыр деп чуткүл Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXIII съездизиниң шиитпирлерин күүседир, беш чылды боттандырар дээш демиселден, Октябрь революциязының 50 чылынга алдар болдурган массалыг социалистиг чарыштан бөгүн чырыткыландыр илергейлеттинип турар.

Совет кижи—бодунуң Төрээн чуртунуң патриоду-дур, бүгү-ле үүлдер талазы-биле эчизинге чедир аңаа шынчы болгаш бүзүрелдиг бараан болурунга ол белен. Оон-биле кады **совет кижи—бүзүрелдиг интернационалист,** бүгү чурттарда хосталга дээш, тайбын, демократия болгаш социализм дээш демиселчилерни совет кижи чаагай болгаш изиг күзээшкин-биле көрүп турар. Американың Каттышкан Штаттарының Вьетнамда кем-буруулуг дайынынга совет кижи килеңниг удурланып турар болгаш бодунун хамаарышпас чоруу дээш демисежип турар маадырлыг вьетнам улусту акы-дунманың ёзузу-биле деткип турар. Хосталгага ынакшылдыг араб улустарга удур Израильдиң империализмге белеткедип алган агрессиязын, Кубага удур өнчүк-чөнгээлерни, Грециядa шериг хунтазының фашистиг дерзилээшкинин совет кижи буруу шаап турар. Чөптүг херектің талазында, хосталгалыг, чөптүг демиселдин талазында совет кижи кеззде түржүп келген. Бистиң улузувустун улуг чаагай боттандырылгазы—коммунизм тургузуушкуну — оон интернационалчы база кол хүлээлгези болуп турарын совет кижи медереп билип турар. Ол магалыг чаагай боттандырышкын Маркстың, Энгельстин, Ленинниң өөрединиң чаа-чаа тиилелгелеринге. Октябрьның идеяларының делегейге тиилелгезинге бараан болур.

Делегей кырында эң чидиг идеологтуг демиселдин байдалдарында чурттап турар бис. Буржуаз пропаганда болза амгы шагның капиталистиг делегейниң кол-кол социал чөрүлдээлерин болгаш чүдек-бужар үүлдерин чажырарын, ажылчы чонларның политиктиг медерелин шаптыландырарын, социализм дээш демиселче оларның тура-соруун будулдурарын оралдажып турар деп, СЭКП ТК-ның Тезистеринде чугаалап турар. Империалистиг идеология индивидуализмни массаларга сиңниктиреринн, политикадан, ниитилелдиң үндезин айтырыгларын шиитпирлээринден оларны чайладырын кызыдып турар. Буржуаз идеологияга болгаш моральга удур, бистерге канчап-даа таарышпас аажы-чаңнарның болгаш чаңчылдарының салдарынга удур эптеш чок болгаш идепкейлиг демиселди чорудар ужурлуг. Ол аңгы демиселди болза кижи дээш, оон чаагай чоруу дээш демисел-дир.

Ажылчы чонларның коммунистиг кижизидилгезиниң чаа, эң нарын сорулгаларын шиитпирлээринге таарышкан байдалдар партияның болгаш бистиң күрүневистиң кайгамчык улуг кижизидикчи ажылы-биле тургустунган. Бедик идейлиг, күш-ажылга ынакшылдыг болгаш организастыг болур чорукту, угаан-бодал талазы-биле байлак, эрыг-силиг моральдыг, күш-дамыр талазы-биле сайзырангай болур чорукту бодунга таарыштыр дүүштүргөн,бүгү талазы-биле сайзырангай кижини кижизидериниң дугайында чугаа чоруп турары ол-дур. Коммунизм тургузуушкунунуң эң нарын айтырыгларын боттандырар чорукту бодунга ап болгаш ол сорулгаларны чедиишкиниг шиитпирлеп шыдаар эргелыг, чаа ниитилелдиң ындыг кижизин улам ыңай кижизидер дугайында чугаа чоруп турары ол.

(«ИЗВЕСТИЯ» СОЛУНДАН).

1967 ч. Июль 6.
ШЫН
2-ГИ ДЫРЫН

СОВХОЗ БҮДҮРҮЛГЕЗИНДЕ АНЫЯКТАР

«Торгалыг» совхозтуң бүгү ажыл-агыйында комсомолчу-аныяктар киришпейн турар участок чок. Совхозта комсомол комитединде 263 комсомолчулар бактаап турар. Комсомолчу эвес аныяктарның саны оон-даа хөй. Моон ап көөрге, комсомолчу-аныяктар совхоз бүдүрүлгезинде улуг күш.

Школаларда өөренип турар аныяктар чайгы дыштанылга үезинде база-ла төрөөн совхозунуң ажылынга дузалажып, сиген белеткелинге, мал семиртилгезинге, суур чаагайжыдылгазынга болгаш тудуг ажылынга киржирлер.

Хөй-хөй аныяктар совхоз бүдүрүлгезиниң мурнаачыларынга санадып турар. Чижээ, комсомолчу хөйжулар Ч. Каң-Дөмүр, Д. Анай-оол төрүүр 100 хойга онаштыр 105 хураганны тус-тус камгалап алганнар. Ол ышкаш комсомолчу Х. Кара-оол, М. Бадыраа, Н. Осур-оол олар үүс хөй бүрүзүнден 90—95 хураганны доруктуруп алганнар.

Мал оолдаашкынының харыысалгалыг үезинде комсомолчу путёвка-биле хөйжуларга барып, дузалажып, хөй чаш хураганнарны хүлээп ап, доруктур азырап турар комсомолчулар бар. Оларның аразында В. Дамдын 111 хураганны, З. Натпит-оол биле В. Дунгар-оол 70—70 хураганны саиман аргазы-биле ажаап доруктурганнар. Олар чүгле бо чылын эвес, эрткен чылдарда база бо хире хөй хураганнарны чыл санында ажаап доруктуруп келгеннер.

Совхозта 47 чолаачы, 35 тракторист болгаш өске-даа техник-мергежилдиң кижилери бар. Олар барык шупту комсомолчулар, аныяктар болур. Механизаторларның аразында техникага камныг, ону бүдүрүкчүлүг ажыглап билир, кызыл-чаар материалды камнап ап, ажыл онаалдазын үргүлчү ажыр күүседип турар аныяктар бар. Оларга чолаачылар К. Шур-оол, А. Маңар, К. Моңгуш, трактористер Д. Кара-оол, К. Шериг-оол болгаш оон-даа өскелер хамааржыр. 1967 чылда совхозтуң аныяк механизаторлары 1250 га тараа болгаш мал чеми культураларның тарылгазын эрткен чылдардан дээре агротехниктиг хуусааларда эки шынарлыг тарып доосканнар. Ам юбилейлиг чылдың чаагай дүжүдүн ажаап алырынга белеткелди чорудуп турарлар.

Совхозтуң тудуг ажылында база хөй аныяктар ажылдап турар. Бо чылын Торгалыг суурда төлевилел ёзугаар даш-биле туткан чунар бажыңның тудуу доозулган, 60 орун салыр интернаттың, 10 чыл школазының тудуглары чоруп турар. Комсомолчу тудугжулар Дажы-Дава, Шулуу, Анай-оол болгаш өскелер-даа хүн нормазын 150—200 хуу күүседип турар.

Совхозтуң кол экономиказы—хөй ажылында эң чугула кампания болур кыргылда ам хайныышкынныг үезинде. 31 муң ажыг баш хойну кыргып, 76 тонна дүктү ажаап алыры, зачёт деңзи-биле 86 тоннаны күрүнеге дужаары белен эвес айтырыг. Мозурда, Чаа-Суурда, Хоолуда кыргылда пунктуларында база-ла аныяктар колдап ажылдап турар. Комсомолчу кыстар Домбара, Кара-кыс, Дадар олар хүнде 40—50 кг дүктү кыргып, мурнакчыларның санынга кирип турарлар.

Совхозтуң фермаларында 36 аныяк кыстар саанчылап турар. Сарыг-Хөл фермазы чартык чылдың планындан июнь 20-ге чедир 3 тоннаны ажыр сагган. Мурнакчы саанчылар К. Бопуш ол үеге чедир бир инектенне 600 кг, Д. Кууртай 570 кг ажыг сүттү сагган. Дус черниң эвээш продуктулуг инектеринге бо көргүзүгү эвээш деп болбас.

Торгалыгның комсомолчу-аныяктары ажыл-агыйга идепкейлиг киржип турарындан аңгыда, спорттуң янзы-бүрү хевирлерин болгаш уран-үүлдү эки организастап турарлар.

Ам совхозтуң бүгү ажылчыннары-биле кады аныяктар республика Наадымынга, Улуг Октябрьның 50 чылының байырлалынга белеткелди чорудуп турар. Оларның мурнунда салдынган сорулгалары — кыргылданы дүрген доозары, мал чайлагладыышкынын чедиишкиниг чорудары, сиген кезилдезин чер болганга организастаары, дүжүт ажаап алыышкынынга белеткенири болгаш кышка удур янзы-бүрү тудугларны, септелгелерни чорудары болур. Улуг назылыг акылары, угбалары-биле кады аныяктар тура дүшпейн ажылдаар болза, бо ажыл-агый чылында совхозтуң мурнунда салдынган бүгү сорулгаларны хуусаа бетинде күүседип шыдаар.

Т. ДАМБАЖЫК.

Ажыл-агый удуртукчуларының кичээнгейинге

УЛУГ ЧЕТПЕСТЕР

«Улуг-Хая» совхозтуң Сенекте кыргылда пунктузу хой кыргылдазын июнь айның 19-та эгелээн. Кыргылданың баштайгы хүннеринде 7 кодан хойларны кыргаан. Оон 6,6 тонна дүк кыргыттынган. Дуржулгалыг хойжулар Ховалыг Дадар-оол бир хойдан 3,1 кг, Ховалыг Семчит-оол — 2,7 кг, Кыргыс Хапык-оол — 2,4 кг дүктү алганнар. Ам 4000 ажыг хойлар чүгдунган.

Кыргылда пунктузунда дериг-херекселдер, ниити чурталга чери, столовая, кызыл булуң, кыргылданың графиги, социалистиг чарыштың негелделери, хүн бүрүнүң дежурныйлары — шупту чүве бар. Четчир санныг кижи күжү база. Ындыг болза-даа кыргылданың темпизи куду. Кыргылданың баштайгы 6 хонуктарында чүгле 2545 хойларны кыргаан болгаш кыргыттынган дүктүң чүгле 4 тонназын пресстеп алган, а күрүнеге чаңгыс-даа килограмм дүк дужааттынмаан. Бо четпестерниң чылдагааны чүл дээрге, күш-ажылдың организациязының четпезинде болуп турар. Электри-биле хой кыргыыр хачыларны тус-тус кижилерге быжыглаваан. Ажыл орай эгелээш, эрте дооступ турар. Кыргылда пунктузунда кыргыкчыларның кол пуруузу хонуп болур турда-ла, олар 12—20 километр суурларже чаныш турар. Аңаа эртениңне бир бирээзин манап турда, шак үе эртер.

Столовая бар-даа болза, чамдык кыргыкчылар боттары чем хайындырып, чер-черде одагланып турар.

Хайыракан салбырының хоюнуң кыргылдазын Сенекке болгаш Эржимге кыргыыр деп шиитпирлээн турган. Ынчаарга Сенекте кыргылданы чадажып турда, Эржимде бөдүүн дүктүг хойларның дүгү дүжүп эгелээн. Эржимде хойларны дүн хүн чокка Сенекче кежирер деп дужаалды совхозтуң болгаш салбырның удуртукчулары үндүргеннер. Ындыг шүүделдиг, дүвү-далаштыг дужаал малга-даа кижиге-даа берге дижип, малчыннар хомудап турар. Ол ёзугаар К. Шыгжааның, К. Кызыл-оолдуң, Идам-Сюрюңнүң, Темир-оолдуң болгаш өскелериниң-даа коданнары 100 км сүрүүшкүнүнче чорупкан. Улуг-Хемни хемелеп кежер черге М. Чаш-оол, С. Мижит-Доржу баштаан ол бригаделарның 28 малчыннары хеме чок болган ужурунда июнь 24-те хүнзедир манааш, кежээдедир чанар ужурга таварышканнар.

Кыргылданың бо чугула үезинде салбырда чамдык кижилер арагалап, күш-ажылдың сагылга-чурумун үрен турар. Хайыракан салбырының зоотехниги М. Тюлюш июнь 24-25-те эзирик чоруп турган. Ындыг таварылга М. Тюлюш-биле каш-даа удаа болган. Салбырның удуртукчулары аңаа хамаарыштыр кандыг-даа хемчег албастаан.

Я. ДОРЖУ.

ДАШТЫКЫДА

КНО-нуң Кол Ассамблеязының онза сессиязында

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА-ның тускай корр.) Израильдиң агрессиязының уржуктарын соңгаарлатпайн узуткаар дугайында айтырыгны чугаалажыр дээш Совет Эвилелиниң саналын ёзугаар чыылдырган КНО-нуң Кол Ассамблеязының тускай онза сессиязы доостур чоокшулай берген.

Аңгы-аңгы чурттарның политиктиг көскү ажылдакчылары делегейниң улустарының күзел-бодалдарын илергейлевишаан, Чоокку Чөөн чүкке тайбыңны дораан катап тургузарын болгаш КАР-ның, Сирияның, Иорданияның әжелеткен девискээрлериндан израиль агрессорларының шериглерин доп-дораан, бүрүү-биле үндүрерин баштайгы базым кылдыр чедип алыры эргежок чугула деп КНО-нуң индиринден медегээн.

Агрессор болгаш оон хартаачылары — хамыктың мурнунда Каттышкан Штаттар, Англия мораль талазыбиле буруу шаптыргаш чаасказаазыраан. Агрессорнуң эжелекчи чүткулдеринге боттарының деткимче бээрин хандыра албайн баарын медереп билгеш, Израильдиң хартаачылары ам оон шыырак политиктиг кылдыр авынастанырын хандырар деп оралдажып турар.

Ол кордал Каттышкан Штаттарның төлээзи Голдбергтиң чугаазындан онза билдингирги-биле илерээн. Эжелеткен девискээрлерден израиль шериглерин саадатпайн үндүрер дээн, каяа-даа каттышпаан чурттарның резолюциязында америк төлээлер удурланып бадылаар деп Голдберг медегээн.

Израиль шериглерин чайладып үндүрерин болгаш агрессияның өскедаа уржуктарын узуткаарын Совет Эвилели кол, соңгаарладып болбас сорулга деп көрүп турар. Совет резолюция төлевилелинде чогум-на ол сорулганы эң чугулалап көрген. Ынчангаш ССРЭ-ниң төлээлери каяа-даа каттышпаан чурттарның киирген резолюция төлевилелин база деткээн болгай деп оон дараазында ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри А. А. Громыко сөс алгаш, айыткан.

А. А. Громыко Израиль күрүнеиниң дайынзырак дуржок политиказын шиитпирлин-биле бруу шапкан болгаш израиль төлөлекчилериниң Ассамблеяда төлөлеттирген күрүнелерни делегей эргелериниң, чөптүг чоруктуң дугайында чугаа-соотка өөредир дээнзиг оралдажышкынарын арылдыр сойгалаан.

ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри израиль агрессорларының оралдажышкынарын шиитпирлин-биле буруу шаварынче Кол Ассамблеяны кыйгырып чугаазын доосканн.

Чехословакияның даштыкы херектер министри Д. Вацлав бистиң төлөлеривис америк болгаш латин-америк резолюция төлевилелинге удур, каяа-даа каттышпаан чурттарның төлевилели дээш бадылаарынга белен деп медегээн. Францияның төлөлери база ол төлевилел дээш бадылаар деп француз төлөө Роже Сэйду айыткан.

Канаданың, Ирландияның, Бельгияның, Перуның, Гондурастың төлөлери латин-америк резолюция төлевилелин деткиир бис дээн.

* * *

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Кол Ассамблеяның сөолгу хуралынга бадылаапкын чурумунуң аайы-биле сөс алыры үргүлчүлээн. Социалистиг чурттарның — Польшаның, УССР биле Моолдуң төлөлериниң медегээни болза олар тургустунган байдалга КНО-нуң сорулгалары-биле ылап дүгжүп турар совет резолюция төлевилели дээш база өй-тавында хемчеглер алыр деп айтып турар, каяа-даа каттышпаан чурттарның резолюция төлевилели дээш бадылаар. Чоокку Чөөн чүкке тайбыңны катап тургузар дээш КНО ол резолюция төлевилелерин хүлээп алыр ужурлуг. Олар АКШ-тың резолюция төлевилелин база бужар сорулгаларны чедип алырынга бараан болур латин-америк төлевилелди канчап-даа хүлээп алдынмас төлевилел деп буруу шапкан.

Илдең-не агрессия болган турбуже, агрессияның уржуктарын узуткаарынга чогуур хемчеглерин Кол Ассамблея ан шыдавас болза, ол чорук КНО-га халаптыг уржуктарны халдадыр деп ПУР-нуң төлөөзи Богдан Томорович демдеглеп чугаалаан.

Каяа-даа каттышпаан чурттарның резолюция төлевилели Израильдиң агрессиязының уламындан Чоокку Чөөн чүкте тургустунган айыылдыг байдалдан уштунарының чөптүг аргазын Кол Ассамблеяга айтып берип турар-дыр деп УССР-ниң даштыкы херектер министри Д. З. Белоколос чугулалап демдеглээн. Июнь 5-ке чедир бодунуң шериглериниң эөлеп турган турештарынче оларны дораан чайладып үндүрериниче Израильди Белоколос кыйгырган, ол девискээрге тайбыңны быжыглаарынга дөгүм болур ужурлуг элээн хөй хемчеглерни боттандырарын база саналдаан.

Америк резолюция төлевилели бөлза Израильдиң чагырыкчыларының империалистиг күрүнелер-биле сүлчээлешкенин бадыткап турар дыка бүзүрелдиг документ болгай. Агрессорнуң үптекчи үүлгедиглериниң түңнелдерин аңаа ажыглаттырарынга шаптык болур шиитпирлерни хүлээп алдырбас дээш, АКШ бо сессияга Израиль-биле бир демниг хөделип турар-дыр деп, украин төлөө демдеглээн.

Латин-америк төлевилел база-ла америк саналдар дег, шынында-ла, КНО-нуң Уставын херекке албайн, оон соңгаар-да күш ажыглап хөделир арганы агрессорга бээринче угланган-дыр деп, Д. З. Белоколос медеглээн.

Кол Ассамблеяның сессиязы агрессорну шиитпирлин-биле буруу шавар болгаш әжелеткен девискээрлерден бодунуң шерини кандыг-даа негелде чокка доп-дораан чайладып үндүрериниче ону албадаар сорулгалыг болгай деп Моол Арат Республиканың даштыкы херектер министри М. Дүгереүрөн айыткан. Ассамблея агрессорга ажыглаттырыпкы дег биче-даа арга бербес шиитпирни үндүрген турар ужурлуг. Ол сорулгаларның шуптузунга совет резолюция төлевилели болгаш каяа-даа каттышпаан чурттарның резолюция төлевилели дүгжүп турар деп М. Дүгэрсүрэн медеглээн.

Англияның төлөөзи лорд Карадон мөөң төлөөлерим каяа-даа каттышпаан чурттарның резолюция төлевилелинге удурланып бадылаар деп медеглээн. Каяа-даа каттышпаан чурттарның төлевилелинде оларның камгалап турар сорулгаларын чедип алырын латин-америк резолюция харын эки хандырып турар дигилеп Карадон бадыткап турган.

Кувейтиниң төлөөзи Фаиз Сайед латин-америк резолюция төлевилелин шыңгыы шүүгүмчүлээш, ол төлевилел шериглерни доп-дораан, чугаа чокка чайладып үндүрерин хандырбас-тыр деп айыткан.

Латин-америк резолюция төлевилелин араб күрүнелериниң ниитизи-биле канчалдыр көрүп турарын илергейлевишаан, мөөң төлөөлерим аңаа удурланып бадылаар деп Кувейтиниң төлөөзи демдеглээн.

АЗИЯНЫҢ БОЛГАШ АФРИКАНЫҢ ЧУРТТАРЫНДА

МООЛ ЭРТЕМДЕННЕР ЮБИЛЕЙГЕ

УЛАН-БАТОР. Моол эртемденнер Улуг Октябрьның бежен чылынга уткыштур төлептиг белектерлиг болурун бодап турарлар.

МАР-ның Эртемнер академиязының төөгү салбыры Б. Ширендыбтың «Улуг Октябрь революциязының Моолга салдары» деп эртем ажылын парлалгага белеткээн. «Октябрь революциязы болгаш Монголия» деп эртем-публицистиг чыындыны, совет болгаш моол тускай эртемниглериниң кады ажылдажылгазының дугайында «Улуг найырал» деп сактыышкыннар номун парлалгага белеткээн.

Октябрьда «Октябрь революциязы болгаш Моол» деп теоретиктиг конференцияны эрттирер, «Октябрьның 50 чылы болгаш Моол», «В. И. Ленинниң ажыл-чорудулгазы болгаш амыдыралы» деп темаларга делгелгелерни дериир.

«АРАБТАРНЫҢ ЭКИ ӨҢНҮҮ»

БЕЙРУТ. Ливанның патриоттуг парлалгазы ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорныйның араб чурттарга чораанының дугайын «араб-совет найыралдың байырлалдыг көргүзүү» деп адаан. «Араб улустарга бүгү талалыг болгаш ак-сетиилдиг дузаламчыны неззэде көргүзүп келген Совет Эвилелиниң детимчези араб улустарга канчаар-даа аажок чугула болур» деп, Бейрутта үнүп турар «Аль-Яум» солун бижээн.

КОЛОНИЗАТОРЛАР ЧИДИРИГЛИГ

ЗАНЗИБАР. Африканың улустарының хосталгалыг шимчээшкини калбарып турар. Мозамбиктиң патриоттары ийи айның дургузунда Ньяс можунуң девискээринге 200 ажыг португаль солдаттарны узуткаан. Ол дугайын Мозамбикти хостаарының фронтузу партияның Дар-эс-Саламда штаб-квартиразы дыңнаткан. Ынчаарга Зимбавениң африкан национал эвилели партияның штаб-квартиразының дыңнадыы-биле алырга, патриоттар родезий шеригиниң 49 солдаттарын болгаш офицерлерин узуткаан.

КИНШАСА РАДИОНУҢ ДЫҢНАДЫЫ

БРАЗЗАВИЛЬ. «Делегейниң саң-хөө капиталының чалчазы Моиз Чомбени Киншасага чедире бээр, ол аңаа конго улустуң мурнунга кемниг үүлгедиглериниң ужуи яланы көөр» деп, Киншасаның радиозу дыңнаткан.

Чамдык медээлер ёзугаар алырга, Чомбениң даштыкы камгалакчылары оон тынын алыр талазы-биле хемчег алырынга белеткенип турар деп, ол-ла радио база айыткан.

Греция монархи-фашистиг күрүне эргилдезиниң уламындан каргыс диктатура тургустунган. Чуртта ханныг террор тендеп турар.

(Солуннардан).

Грециядагы таварышкан халап.

Демократтыг бис деп авыяастаары доозулган.

Швейцарияның «Фолькрехт» солунунуң шоодулуг чуруу.

Комбайн чүге тоймаглаттынганыл?

Бии-Хем районнуң «Сельхозтехника» салбыры, өске ындыг организациялар-биле бир дөмей, ажыл-агыйларның тракторларын, комбайннарын керээ ёзугаар септээр, чок болза янзы-бүрү машина чепсектиң артык кезектерин оларга садар хүлээлгелиг. Ук салбыр бодунуң ол хүлээлгезин күүседип турар болбайн аан.

Ынчалза-даа мындыг бир элдептиг чүве дугайын манаа чугаалаксап тур мен. Ол 1964 чылдан эгелээн чүве. «Өөк» совхоз ол чылдың апрель 20-де районнуң «Сельхозтехника» салбырынга септедири-биле № 9 СК-3 комбайнны дужааган. Салбырның мурнундан эштер Г. Зуев, Г. Сандин олар ук комбайнны септедири-биле акт ёзугаар хүлээп алган. Капитал септелге чорудар дугайында чагыгның № 181.

Комбайнга «долу септелгени» чоруткан болгаш чагыг киирген ажыл-агыйга хүлээдип бээр дугайында актыны ол-ла чылдың август 19-та тургускан. Ону хүлээп алыры-биле совхозтан келгеннер комбайн четче эвес болгаш септелгениң шынары куду болган деп көргеш, хүлээп албайн барган.

«Сельхозтехника» салбыры комбайнга септелге чорутканы дээш 1964 чылдың август 20-де бижээн № 718 счёт-фактура ёзугаар 568 рубльди совхозтан тыртып алган. Ынчалза-даа комбайнны ол чылын четчелеп, совхозка хүлээдип берип шыдаваан, ажыглалга кирбээн, херим иштинде турбушаан хевээр.

1965 ажыл-агый чылы эгелээн. Районнуң көдээ ажыл-агый эргелелиниң ол чылдың январьда тургускан актызын ёзугаар алырга, 148 рубль өртектиг янзы-бүрү кезектерни комбайндан уштуп, тоймаглап аппарган болган. Амгы үеде ол комбайн салбырның хериминиң иштинде турбушаан, ам оон кол кезектери чок, тоймаглап каапкан.

Ол комбайнны ам катап четчелеп септээр өртээ-биле эрткен чылдарда амортизациязын катай алгаш, 2564 рубльди төлеттирип алыры-биле совхоз оон счёт-фактуразын «Сельхозтехника» салбырынга киирген. Ону хүлээвээн. Харын ол комбайныңар үндүр бижиңер, оон башка чаа комбайн бербес бис деп, ужур-мажыр чок негелде салганнар.

Дүжүт ажаап алыышкынының үш сезонунга киришпээн бо комбайн дугайында айтырыг хоойлу органнарының истелгезинде киргеп болза-даа, түңнели билдинмес.

«Сельхозтехниканың» Бии-Хем салбырының удуртулгазынга бо аразында үш кижи солушкан, а комбайн ол-ла херим иштинде турбушаан. Бо комбайнның септелгезин эгелээн чылын салбырның начальниги эш Хунданов турган, оон соонда эш Борисов ажылдаан, ам эш Богдашкин ажылдап турар болгаш ол «чүнүдаа билбезинге» даянып турар. Комбайн дугайында бо «төөгүнү» «Сельхозтехниканың» республика каттыжыышкынының начальниги эш Абрамов база билир. Ынчалза-даа ол база хемчег албаан.

Бо комбайн дугайында айтырыг совхозтуң когаралы боон артып калбас! Чүгле когарал эвес, харын совет заводтуң кылып үндүрген техниказын мынчаар дора көрүп, тоймаглап каар эргеп кымга-даа бербээн! Бо дугайында чөптүг түңнел бо чылын черле үнер боор деп бодаар мен.

В. МАНДЫШПАА.

Түңнел кудулаан

Бии-Хем районнуң «Хадың» колхозу хой малдың фермазын Баян-Колдуң бетинде Суглуг-Хем деп черге одар-белчиир аайы-биле көжүрүп тургусканындан бээр он чыл ажып турар. Сөолгу чылдарда ол черниң бойдус байдалынга хой мал тааржып, оран-саваны эжиктекининден хойнуң баш саны-даа өзүп, продуктулуу-даа бедип турган. 1966 чылда төрүүр үүс хойга онаштыр 80 хураганны ап, күрүнеге садар дүк планын 132 хуу күүсеткен.

1967 чылда көргүзүг моон кудулаан. Хойжу ферманың ниитизи-биле үүс хойга онаштыр алган хураганы чүгле 68 баш болган. Мурнакчы хойжу М. Серендик 100 хойдан-на 100, аныяк хойжу В. Майдып — 96 хураган алган. Оон өскелериниң көргүзүглери дыка куду. Чижээ, О. Адыя биле Б. Бопуй-оол үүс хойдан чүгле 36 болгаш 51 хураган алганнар.

Моон чылдагааны чүдел? Зооветеринарлыг ажылды шын организаставаанында деп бодаар мен. Тарып боозадылганы багай чоруткан, сула эдержилгени организастааны база четпес. Кыс дөтпелерни эдержилгеге киирерде арган, семизин, назынын барымдаалавас чоруктун түңнелинде оларның чамдыктарының төрөөн хураганнары безерек, күжү кошкак болгулаан. Оларны ажаап, азырап турдала өлгүлеп калган.

Чамдык коданнарга хураган кошкарлар турганындан хойларның эдержилгеге кирген, кирбээни, кажан оолдаары билдинмес турган. Тарып боозадылганың үезинде зоотехник эш И. Семенов кандыг-даа дуза чедирбээн.

1966 чылда 120 ажыг кыс казыраларга 11 буганы салган турган. Олар бо чылдың январьда оолдап эгелээн. Чылыг кажаа чок, соок черге турганындан оларның чаш төлүүнүң 50 хуузу өлген.

Байдал мындыг турда, мал ажылын канчап хөгжүдерил, оон баш саны канчап өзерил? Бир эвес бо хевээр уламчылаар болза, мал ажылын хөгжүдер талазы-биле колхоз беш чыл планын канчап-даа күүседип шыдавас. Бо байдалды шыңгыы көрүп, бо чылын тарып боозадылганы зооветеринарияның негелделерин ёзугаар чорудар болза чогуур. Оон-биле кады кышка белеткелди, ылаңгыя төрүүр малдың чылыг оран-савазын амдыгааштан белеткээри чугула.

С. ДАНГАА.

ЧУРТТУҢ ТЕАТРЛАРЫНДА

ЛЕНИНГРАД. С. М. Киров аттыг опера болгаш балет театрынга композитор А. Холминовтуң «Анна Снегина» деп операзын чоңга эң баштай көргүзүп күүсеткен. Сергей Есениниң ол опера-биле атташ чогааткан шүлүглелин ёзугаар оон сөс-домаан А. Машистов бижээн.

ЧУРУНТА (Бегин талазында): дээрбе ажылчыны — артист **В. Малышев**, аныяк шүлүкчү Сергей—РСФСРниң алдарлыг артизи **В. Кравцов.**

Фото **П. Федотовтуу.**
СЭТА-ның фотохрониказы.

КЫДАТТА БОЛУУШКУННАР

ПЕКИН. (СЭТА). Кыдаттың Коммунистиг партиязы бодунуң үндезилеттингеи хүнүнден бээр 40 чыл өөн ККП-ниң бүдүрүлгелерде, улусчу коммуналарда, албан болгаш өөредилге черлеринде әге организациялары ажылдавайн турар үеде, уездилериниң, хоорайларның болгаш можуларның партия комитеттериниң хөй нуруузун хунвэйбиннериниң болгаш цзаофаньчыларның чылча шапкан үезинде, а оларның өрнунга, ол ышкаш улусчу эрге-чагырганың дүрүм ёзугаар органнарының орнунга «революстуг комитеттер» дээр чүвени тургузуп, оларда кол рольду шеригниң төлөөлекчилери ойнап турар үеде демдеглеп турар.

Кыдатта башкарыкчы бөлүглел оон өске чыл оюн — «Улустуң иштинде чөрүлдөөлерни шын шиитпирлөөр дугайы» деп Мао Цзэ-дуниуң чугаазын парлап үндүргениниң бээр он чыл болганын демдеглеп турар. Социализмче бурунгаар шимчээшкиниң хире-чергези-биле аңгы демиселиниң чидигленириниң «теориязын» катаптап турар бо чугааны «культура революциязы» дээр чүвезинин чорудуушкунунга удуртукчу бөлүглелдин үүлгедип турар дерзии үүлгедиишкиннерин, ужур-дүрүм чок чоруктарын болгаш кара туразында аажылаашкынын бадыткаарынга ажыглап турар.

Пекин удуртукчулар эрге-чагырганың чаа органнарын быжыглаар талазы-биле хемчеглерни ап турар. «Революстуг комитеттериниң ажылының стилин улуу-биле өскертир» дээш шимчээшкин калбарган. Бо кампаниянын ужур-утказы болза, «революстуг комитеттер» дээр чүвезин Мао Цзэ-дуниуң политиктиг шүгумунуң шынчы нептередикчилери болдурарында болуп турар. Шаньдуннуң «революстуг комитединиң» доктаалында чугаалап турары: «Мао Цзэ-дуниуң тулган дээн ат-алдарын доктаадып тургузары эргежок чугула. Мао Цзэ-дуниуң идеялары бистин бүгү чугааларывыстың болгаш хөделиишкиннеривистин эң дээди нормалары болур».

«Массалар-биле харылзааны» быжыглаарынче кыйгырыгларның дыңналып турары таварылга эвес. «Революстуг комитеттериниң» ажыл-чорудулгазы чоннуң таарзынмас чоруун болдуруп турар дугайын херечилээн фактылар парлалгага көстүп келгилеп турар.

«Чаа ындыг эрге-чагырганы чылча шавар херек!», «Чаа эрге-чагырга сөнезин!» деп алгырышкан «медерел чок массаларның» «штурмаашкынынга» «Хэйлунцзянның революстуг комитеди» таварышкан деп, «Хэйлунцзян жибао» солун бижээн.

Мао Цзэ-дунга шынчы болур деп комитеттериниң кежигүннеринге негелделерни болгаш ол негелделерге дүүшпеё ажылдакчыларны ажылдан дүжүрер деп айтыышкынны «революстуг комитеттериниң» шиитпирлеринде бижээн. Маоцзэдунчулар боттарының тургузуп алган «революстуг комитеттер» дээр чүвезинге бүзүревейн турар дээрзин ол айтыышкыннар болгаш негелделер херечилеп турар-дыр.

Мынчага чедир Мао Цзэ-дун болгаш оон бөлүү «революстуг комитеттерни» чүгле 4 можуларга болгаш 2 хоорайларга тургузуп алыр аргалыг болган. Оон ужурунда олар чурттуң өске-даа районнарынга комитеттерни база тургузарын шапкынчыдарын оралдажып турар. Цинхай можуга «революстуг комитетти» тургузарын даасхан «белеткел бөлүүн» тургускан дугайын «Цинхай жибао» солун чарлаан. «Иштики Моолдуң автономнуг районунуң революстуг комитедин тургузар талазы-биле чоокта чаа тургустунган белеткел бөлүүнүң составынга моол аттыг чүгле чаңгыс кижи кирген болза, Цинхай можунун «белеткел бөлүүнге» чүгле кыдат национальдың кижилери киргени элдептиг, чүге дээрге кыдаттар ол можунуң чонунуң чартык кезинден эвээш болуп турар.

Улустуң политиктиг чаалап алышкыннарынче Мао Цзэ-дуниуң бөлүүнүң калбарткан шаап халдаашкыны ажылчы чоннарның улам шиитпирлиг удурланыышкынынга таваржып турар. Чижээ, Хэнань можуда маоцзэдунчуларның үргүлчү үнүп турар «Хэнань жибао» солун июнь айда он хонуктуң дургузунда үнмейн келген. Солуннуң үнмейн келген чылдагааны болза ККП-ниң можу комитединиң ажылдакчыларына «күткүттүрген» кижилер редакцияны эжелеп ап, типографияны чылча шапканы болган дээрзин ук солун июнь 16-да номчукчуларга тайылбырлаан. Солунну маоцзэдунчуларның холунга катап эгидип алыр аргалыг болганы чүгле солдаттарның дузазы-биле болганын «Хэнань жибао» солун демдеглээн.

Кыдаттың можу парлалгазының материалдарындан ап көөрге, июнь айда маоцзэдунчуларга удур көдурлүүшкүннер Хэйлунцзян, Цзилин, Шаньси, Цинхай, Гуйчжоу, Цзянси, Чжэцзян, Хэнань можуларга, Синьцзян-Уйгур автономнуг районга, иштики Моолдуң автономнуг районунга болгаш чурттуң өске-даа районнарынга болгулаан.

1967 ч. Июль 6.
ШЫН
3-КУ АРЫН

АКЫ-ДУҢМА РЕСПУБЛИКАЛАРДА

«Россияның автономнуг республикаларында» — дээн эге чоруурун номчукчулар эки-ле билир боор. РСФСР-ниң составында бактаап турар республикалардан СЭТА-ның корреспондентилериниң дыңнаткан медээлерии аңаа парлаар болгай.

Бугун сэтачы-журналистер боттарының амыдырал чырыдар «девискээрин улам калбартыр» дээн: Россияның автономнуг он алды республикаларының аразында «кады төрээн дерт алышы» — Абхаз, Аджар, Нахичевань болгаш Каракалпак АССР-лер бар-ла болгай. Оларның баштайгы ийизи Грузияның, үшкүзү — Азербайджанның, дөртүзү — Узбекистанның составында бактаап турар. Ол автономнуг республикаларның амыдыралында чогум-на сонуурганчыг болуушкуннарның дугайын бугунгу материалдарда чугаалаан.

Аракстың эриктеринде

Нахичевань Автономнуг Республикада бир тулуг бар, ону чүгле Азербайджанның-даа эвес, харын кожазында Иранның чону база үргүлчү сонуургап турар. Аракс деп кызыгаар хеминде туттунуп турар суг белдири ол. Ук чаа тудуг ол хемнин ийи эриинде ам суггат чок улуг чер массивтерин ажыглалга киирер арганы, Азербайджан биле Иранның хоорайларынга болгаш суурларынга электри күжүн бээр.

Ол суг белдириниң суг агымын таарыштырар дөстү болгаш 44 муң киловатт күштүг электростанцияны тудар дээн төлевилелин Бакунуң инженерлери чогаатган. А тудугну совет болгаш иран талаларның каттышкан күштери-биле боттандырар.

Чоргаар Аракс хемни Нахичеваньдан ырак эвеске 40 метр бедик плотина кежилдир туруптар. Чазын, айылдыг үерлээшкиннер болурун чайлатпышаан, артыкшылыг сугларны чыып, а чайын, Аракс сыыгай бээрге, ооң суун ховуларже аксыр суг дөзү чогум-на ол болур.

Ам Нахичеваньның суг белдириниң тудуунда кол ажылдар эгелей берген. Гидроэлектростанция бажыңы турар оңгарны тудуп турар. Ында чүс-чүс муң кубометр черни каскан. Аракстың өөнзиргей турган эрии ажыл-ишчи чон чурттаан, сууржун аян-шинчилиг апарган. Мында тудугжулар чурттаар 150 хире шевергин бажыңнарны туткан, чер адаанга демир оруктар шөери доозулган, көвүрүг тудар ажыл эгелей берген. Мөөң суг турар девискээрден Нахичевань — Ереван аразының 40 километр дуруттуг демир оруун чайладып турар.

Ийи дакпыр ажыктыг

Батуминиң эштилге чери чурттун хей чурттакчыларынга сураглыг. Ындыг-даа бол чыргалдыг, хөглүг дыштанганнарның дүүрей хона бээри бола көзүлген тургулаар болгай. Эриктерге улуг чүүктүг танкер чоокшулап келирге ынчап баар. Далай өртээлинге чоокшулап келген суднодан улуг чалгыглар келир. Удаааанда эрик ээн калыр: сугта хей үс үнүп келир.

Сугнуң ынчалдыр холуксааланырындан чайлаарынга чаа арыглаашкын чери дуза чедирер. Ону Сыык далай дээр девискээрде тудуп доозуп турар. Ол арыглаашкын чериниң чонга бараан болур оон еске база бир чугула хүлээлгези бар.

Арыглаашкын чери судноларның холуксаалыг суун тускай саваже киир сордургаш, холуксааларны сугдан ылгап арыглаар, нефть болбаазырадыр баазаже дажыглаар.

Ол онзагай шынарлыг бүдүрүлге черин тус чернин инженерлериниң төлевилээнин ёзугаар тудуп тургускан. Дөртен чыл мурнунда Аджарияның чаңгыс-даа инженери, улетпуру чок турган. Ам чаңгыс чыл дургузунда безин 180 миллион ажыг рубльдин чүүл-бүрү продукциязын ында бүдүрүп турар. Аджария нефть продуктуларын, суг адаанга чоруур чалгыннарлыг судноларын, хеп чуур машиналарын, электрокарларын, чиик улетпүрге ажыглаар машиналарын болгаш еске-даа кылыгларын делегейнин 40 чурттарынче садып үндүрүп турар.

Каракалпакияның база бир алдары

Каракалпакия хөвенниг, кайгамчык дыныларлыг, Кызыл-Куму өңгүр каракульдуг деп шагдан тура мактадып келген. Каракалпакияның база бир мактадыр байлаа — рис. Республика эң улуг рисчилериниң бирээзи болу берген. «Хүн херелиг ак-быдааның» ниити дүжүдүнүң үштүн бир кезиин Узбекистанда өстүрүп турар.

Ам Арал кавызының рисчи күр черинин төөгүзүнде чаа база бир уе-чада эгелээн: Аму-Дарьяда Тахиа-Таштың суг белдириниң механизаторлары Ортаа Азияның ол улуг хеминин суун боггаш, суг чок ховуларның суггадынче салыр, рис шөлдеринге суггат суун пөктүр бээр плотина турар улуг оңгарны тудуп эгелээн. Тахиа-Таш ГРЭС-иниң энергетиктери станцияда өң улуг — чүс муң киловатт күштүг, турбиналыг дөртку генераторну эптеп эгелээн. Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгеаин бүрүнү-биле электрижидер ажыл эгелеп турар.

...Арал кавызының күр черинде чаагай дүжүт быжып турар. Механизаторлар комбайннарын, жаткаларын, тараа арыглаар механизмнерин белеткей берген. Каракалпакияның тараажылары Улуг Октябрьның бежен чыл оюнга таварыштыр чуртка ийи миллион пуд рис бээрин хүлээнген.

Кыштадыр, чайладыр—чылды өттүр

Абхазияның Гагра хоорайжыгажында үжен градустан-даа ажыг изиг. А далайже эдектелгилей берген турар сыннар баштарында харлыг менгилер чаттыла берген чыткылаар.

Сын баштарынче чадаг үне берип болур-даа бол, ол орук узак болгаш халаалыг. А агаар-биле чоруур болза? «Грузгипрошахта» институттун тускай эртемниглери санап көөрге, агаарга херген чоон демир аргамчылар кырлап чоруур дугуйлуг вагоннар тургузуп каар болза, олар беш километр 500 метр бедик даг бажынга чаарби беш минута дургузунда чеде бээр болган.

Оон төлевилели чогаатты́нган. Алдыы станция Челюскинчилер аттыг санаторий-биле кожа, а үстүкүзү — «Гагра-Альпийская» санаторийниң девискээринге турар. Кадыр мээстер, кашпалдар кырынга каш-ла минута ужугарга, чылдың үелери безин кезүлдүр-ле өскерли бергензиг апаар черге чеде бээр.

Гаграны Абхазияның дендии чараш булуну дээнинде ужур-ла бар. Далайлыг, сериин сыннарлыг, эзимнерлиг, хей куштуг, бурунгу турасказалдарлыг ол черни көрүксээш, совет болгаш даштыкы аян-чорукчулар даады-ла аңаа келир. Ботгандырып турар чаагайжыдыла планын ёзугаар аңаа бедик даглыг черниң «Интурист» дээр аалчылар бажыңы, 1200 олуттуг чайгы кинотеатр тургустунар, далай эриин бетоннаар...

Чалгынныг далайжылар дээр бассейн онза солун черлериниң бирээзи болур. Аңаа чон кыжын-даа эштип, хүнге дөгеленир. Гагра чылды өттүр ажылдаар курорт кылдыр чаартынып турар.

НИИТИНИҢ ХЕРЭЭ

Чөөн-Хемчик районнуң Алдан-Маадыр көдээ Советі, ында улуучу дружинаның кежигүннери ниитиниң корум-чурум үрекчилери-биле демиселди эдээн күштелдиргениниң түңнелинде эрткен чылга деңнээрге 1967 чылдың бирги чартында корум-чурум үрээр чорук дыка эвээжээн. Ылангыя бо чылдың алды айларының дургузунда чаңгыс-даа ындыг чорук болбаан. Суурда улуучу дружинаның кежигүннериниң хөй кезии коммунистер, комсомолчулар. Олар тускай график ёзугаар эдлчеглиг дежурныйлаашкынче үнүп, бичии-ле чурум үрээр чорукту аваа эрттирбейн, серемчиледдиг ажылдап турарлар. Маңаа ындыг фактыны айтып болур.

Чоокта чаа коммунистер баштаан кезек дружинниктер эдлчеглиг дежурныйлаашкынга үнгеш, суурда бир-ле сезиктиг кижи чоруп турарын эскерип каанныр. Даартагы ажыл хүнүнүң кежээзинде демги кижи дыка орайга чедир кудумчуларга эзирик чоруп турда, дружинниктер сагындырыг кылырга удурланган. Ынчаар орта олар чурум үрекчизин туткаш, милиция черияге дужаап бергеннер. Сөөлүнде ылерээни болза, ол Бай-Тайгага аар кем-керек үүлгеткеш, дезип чоруп турган кижи болган. Суурда эки-тура улуучу дружинаның дружугазындан база бир таварылганы көрээл. «Сүт-Хөл» совхозтуң Алдан-Маадыр салбырының бир ажылчыныың молдургазы хенертен чиде берген. Молдурганың ээзи карадаан кижизин дружина кежигүннеринге демдеглээн. Эдлчеглиг дежурныйлаашкында дружинниктер шыңгыы хайгааралды чоруткаш, молдурганың эзт, кежин уштуп, оорну тутканнар.

Хөй-ниитиниң корум-чурумун үрээр, хулиганнар-биле шыңгыы демиселди Алдан-Маадырның улуучу дружинниктери доктаамал чорудуп турар. Ниитиниң корум-чурум камгалалыга төлептиг салыышкынын киирип, улуучу дружиначы хүлээлгезин ак сеткилдиг күүседип турарларга О. Идам-Сюрюн, А. Анай-оол оларны хамаарыштырар херек.

«Сүт-Хөл» совхозтуң Бора-Тайга, Алдан-Маадыр салбырларының бүгү малчыннарының хуралынга Бора-Тайга салбырда улуучу дружинаның командири С. Чадаалай, Сүт-Хөл көдээ Советтиң даргазы М. Даржай олар сөс ап түве чугаалааш, улуучу дружиналарының ажылынын болгаш чонның киржилгезиниң дугайын малчыннарга ыңнаткаш оорлар, хулиганнар, арагачылар-биле демиселге улуучу дружиналарга канчаар дуалажырын тайылбырлаан.

Малчын кижиниң ажылы эң чымыштыг иштин бирээзи. Малды хүндүс күш кирзин, а дүне оорга алыспас дээш кадарар болгай. Кижилер дүне, хүндүс-даа дыштыг, оларның үүлези бүдүвүгүр болзун дээш, оорлар, хулиганнар, арагачылар-биле демиселди бүгү ниити чорудар ужуруут. Ынчалза-даа бо талазы-биле практиктиг хемчеглерин районнуң шагдаа чери ам-даа четпес чорудуп турар деп, хуралга санал берген малчыннар ыңгыы шүүгмүүлээннер. Малчыннарның ортузунга бодунуңдаа, өскенин-даа чизезинде чок, артык малдарлыг кижилер тургулаан. Ындыг байдалды көдээ Советтер четпес көрүп турар дээрзин хуралдың киржикчилери демдеглээн.

«Сүт-Хөлдүң» улуучу дружиначылары ниитиниң корум-чурум үрекчилери-биле шыңгыы демиселди чоруттушаан, боттарының харыылап турары участоктарына бичии-даа чурум алдаашкыннары турбас байдалды чедип алыры чугула.

С. МОНГУШ.

Чөөн-Хемчик район.

АНЫЯКТАРНЫҢ ИЙИГИ СЛЁДУ

Чоннуң хосталгазы, аас-кежии дээш эрес-дилим тулчуп чораан адаөгбелеривистин төөгүге балалып чиппес оруктары-биле похолтап, үнелиг солун материалдарны чыып, төөгүбиле холбашкан болуушкуннарны өөренип чораан республиканың ооллар, кыстары кылган ажыл-херээн кады түңнээр дээш республикада тараалан — Таңды районда Чагытай хөлдүн эринге чыглып келгеннер. Слёттүн киржикчилери маршрут ёзугаар төөгүлүг черлерни кезивишаан, революсчу, дайынчы болгаш күш-ажылчы алдарның сураглыг кижилери-биле ужуражылгаларны эрттиргеннер.

Депшилгелиг сайзыралдың үнер дөзү — күш-ажылды, мөнге күштүг тайбыңны алдаржыткан хөглүг чараш ырлар, Чагытайның чалгыы-биле чарышкан дег, чаңгыланып үнген.

Июль 2-ниң хүнү аныяктарның чыыжын эрттиреринге бараан болган каан, аяс хүн. Республиканың бүгү-ле районнарындан, хоорайларындан чыылган 430 спортчу туристер отрядтар аайы-биле чыскаалышкан. Отряд бүрүзү Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чыл оюнга турасказаткан демдеглиг, лозуң, плакаттыг болгаш туктарлыг парадче үнүпкен. Отрядтарның удуртукчулары төөгүлүг оруктар-биле эрткен походтарының дугайында рапорттарын бергилээн.

ВЛКСМ Тыва обкомунуң бирги секретары Г. Ч. Ширшин республиканың ийиги слёдунуң киржикчилеринге байыр чедирип, слётту ажыткан.

Лопсаңчап, СЭКП Таңды райкомунуң секретары С. Д. Хирлиг-оол, республиканың шериг комиссары П. И. Григоренко, Валентина Терешкова аттыг лагерьниң пионери Надя Маннихина, Л. Голиков аттыг лагерьниң пионери Эра Юмбуу болгаш өске-даа төлээлер слёттүн киржикчилеринге чылыг сөстерлиг байырын чедиргеннер. Акы-дуңма Моол Арат Республиканың Завхан аймаанын төлээлекчилериниң мурнундан Бооржий Тудев чылыг сөстерлиг байырны чедирип, белекти ВЛКСМ обкомунуң секретары эш Ширшинге тывыскан.

Слёттүң байырладыг кезээ хаглынган соон дарый, походтуң киржикчилериниң кылып белеткээн ажылдарындан делгээн үүлдери төөгү талазы-биле ханы утканы сөглеп турган. Мурнакчы ажыл-агыйларлыг, төлептиг кижилер-биле сурагжаан Чөөн-Хемчикти маңаа чижекке ап болур. Ол районнуң аныяктары 106 походту кылган. Олар Хемчикке, Чадаанага болгулаан тулчуушкуннарның төөгүзү-биле таныышканнар.

Комсомолчу шалыпчы будүрүлге — даг-дүгү болбаазырадыр фабриканың аныяк ишчилери болгаш районнуң аныяктары 67 походту эрттирген.

Эжелекчи америк болгаш израиль агрессияга удур маадырлыг демисежип турар вьетнам база араб улусбиле эп-сеткил каттыштырылгазының митингизи Тывының ооллар, кыстарының дайынзырак агрессияга удур ханы киленнаэшкинин илереткен. Митингиниң киржикчилериниңен Бин-Хем районда «Кызыл тараачын» колхозтан Вера Тарасенко болгаш Эльвира Лопсан, Таңдыда «Коммунизмниң херели» артельдин колхозчузу Михаил Монгуш. Совет Эвилелиниң Маадыры Хомушку Чүргүй-оол болгаш өскелер-даа Израильдин Чоокку Чөөн чүкте агрессиязынга холбаштыр Совет Эвилелиниң политиказының дугайында СЭКП Төп Комитединиң июнь Пленумунуң хүлээп алган доктаалын изин-биле деткээннер.

Ак-Довурактың болгаш өске-даа черлериниң аныяктары Вьетнамга, араб чурттарга дуза көргүзери-биле улам күжениишкинниг ажылдаарын хүлээнгеннер.

Аныяктарның турисчи маргылдаазынга 17 команда киришкен. Маргылдааның биргиээлчээнде турисчиниң бүгү херекселин суккан рюкзактыг 300 метр черге чарыш-биле эгелээн. Маңаа Таңды районнуң командазы бирги черни, өөрүжүлер ийиги черни, барыын-хемчикчилер үшкү черни эзлээн.

Адаларның оруу-биле төөгүлүг черлерни өөренип, походтааныың түңнелин үндүрген. Орта кызылчылар бирги черни, барыын-хемчикчилер ийиги черни, бии-хемчилер үшкү черни тус-тузунда алганнар.

Тыва хүрешке 32 аныяк мөгелер хүрешкен. Аңаа Бай-Тайганың төлээзи Дартын-оол Ужар-оол шүүлген. ВЛКСМ обкомунуң секретары эш Диинмей республиканың аныяктарының ийиги слёдунуң ажылының түңнелин үндүрүп, тиилекчилерге шаннаалдарны тывыскан.

Эрткен чылдан эгелээш, төөгүлүг черлер-биле походтарның ниити негелделерии шынарлыг күүсеткен Улуг-Хемниң аныяктары бирги черни эзлээн.

Коммунистиг партиядга болгаш Совет чазакка патриотчу изиг ынаан илереткен кыйгырыгны слёттүн киржикчилери бир үн-биле хүлээп алганы-биле слёт хаглынган.

О. ОХЕМЧИК.

ЧУРУКТА: Тес-Хем районнуң турисчилериниң мурнундан Совет Эвилелиниң маадыры Х. Чүргүй-оол республиканың аныяктарының ийиги слёдунуң киржикчилеринге байыр чедирип турары. Адаанда чурукта слёттүн киржикчилери одагны ыпсып үндүргениниң сөөлүнде.

Ю. КОСАРЬКОВТУҢ фотозу.

ТӨРЭЭН ЧУРТУВУСТУҢ АНКЕТАЗЫ

СЭКП ТК-ның «Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чылы» деп Тезистерин номчуурга, олар хамыктың мурнунда бистиң улуг Төрээн чуртувустуң алдын үжүктер-биле бижиттинген, кайгамчык чараш болгаш сонуурганчыг анкетазы, харын-даа хамааты паспорт кылдыр каракка чайгаар-ла көстүп келир-дир. Төрээн чуртувусту ол анкетага ам допчулап бүрүткээр болзувусса, ындыг болур аяныг:

«Ады, адазының ады, фамилиязы. Совет Социалистиг Республикаларның Эвилели.

Төрүттүнген үеэи. Эң баштайгы социалистиг күрүне кылдыр төрүттүнген хүнү — 1917 чылдың ноябрь 7, Октябрьның социалистиг Улуг революциязының баштайгы хүнү. Деңгээлгелиг республикалар кылдыр организастаттынган, хөй санныг улустарның эки-тура-биле каттышкан эвилели кылдыр 1922 чылдың декабрь 30-де Советтериниң I Бүгүэвилел съездизинге тургустунган. Ам 15 Совет Социалистиг Эвилелдешкен Республикаларны каттыштырып турар.

1917 чылга чедир кылып чораан ажылы. Социалистиг революцияга чедир ажылчын аңгының кижи саны ындыг-ла хөй эвес чораан. Ынчан бүгү ажыл-ишчилериниң дөрттүң үш кезии көдээ ажыл-агыйга ажылдап турган.

Социал байдалы. Юбилейлиг 1967 чылдың эгезинге чедир бүгү чонунуң дөрттүң үжү хире кезии боттарының өг-бүлелери-биле катай ажылчын, албан-хаакчылар болгаш дөрттүң бири хире кезии — колхозчу тараачын чоп турган.

Национолы. Оон девискээринде 131 национолдарның болгаш улустарның хамаатылары чаңгыс эп-сеткилдиг, чаагай найыралдыг чурттап турар.

Партийжи мөзү-шынары. Улуг назылыг бүгү чонунуң (тодаргайлаарга, он сес хардан өрү назылыгларының) аразында он ийи кижиниң-не бирээзи — коммунист. 14 хардан 28 хар чедир назылыг үш совет оолдар, кыстарын-на бирээзи — комсомолчу.

Эртеми. Бүгү чонунуң үс кижи бүгүдезиниң-не аразында дээди болгаш ортумак эртемниглер — 36, ажылдап турарларның аразында — 56 кижи.

Чурттап турар черии. Европа болгаш Азия диптер. Девискээри —22,4 миллион дөрбелчин километр — планетада чон чурттап турар кургаг чер девискээриниң алдының бири кезии. Эң соңгу болгаш мурнуу кызыгаарларының аразы 5 муң, а барыын болгаш чөөн кызыгаарларының аразы — 10 муң километр хире. Найысылалы — Москвага дүн дүжүп турда, совет Чукоткага даң адын келир... Делгем совет черге Чаа чылды чон он бир катап уткуур.

Даштыкы чурттарга чораан бе? Ийе, делегейниң үс күрүнелери-биле дипломаттыг болгаш садыг харылзааларын тудуп турар; миллион ажыг совет хамаатылар чылдында даштыкы чурттарже аян-чорук кылып чоруп турар.

Төрелдерлиг бе? Ийе, Европада, Азияда болгаш Америкада социалистиг он үш күрүнелер бар, бүгү диптерде миллион-миллион ажыл-ишчилер социализм дээш демисежип турар.

Хары. 1967 чылдың ноябрь 7-де БЕЖЕН ХАРЛААР».

(Фактылары «Советская женщина» журналдыы).

Редактор К. К. КУДАЖИ.

КИНО

ИЮЛЬ 6-ДА

«НАЙЫРАЛ»: «Сибирь черииниң дугайында тоолчургу чугаалар» 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Медээлеп тур, эжикти ажыт» 3, «Ам чу дээрил...» 5, 7, 9 шактарда.

ЧАЙГЫ ТЕАТРГА: «Поезд чөөн талаже бар чор» 7, 9 шактарда.

«ЕННИСЕЙ»: «Салтан хаан дугайында тоол» 9.40, 11.30, «Хыдыкчылар» 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.20 шактарда.

«ВОСТОК»: «Бистиң бажыңывыс» 1, 7, «Туннель» 3, 9 шактарда.

Тыва республиканың тудуг мастерлериниң школазы

1967—1968 өөредилге чылында сургуулдар хүлээп алырын чарлап тур

Өөрениириниң хуусаазы — 1 чыл. Өөредилге 1967 чылдың октябрь 1-ден эгелээр. Школаны доосканнарга көдээ тудугнуң мастери атты тывыскаш, ол дугайында херечилел бээр.

Ук школага колхозтардан, совхозтардан болгаш колхозтар аразының тудуг организацияларындан өөредири-биле чорутнан 18 хардан өрү назылыг, 7 класстан куду эвес билиглиг, тудугжу мергежилдиг кижилерни хүлээп алыр.

Школаны доосканнар өөредип чорутнан организацияларынче ажылдаары-биле чоруурлар. Тудугжуну өөредип чорутнан организациялар аңаа материалдыг дуза чедирерин сүмелеп турар.

Өөренип турар кижилерни ай санында 14 рубль түңнүг стипендия, болгаш общежитие, орун-дөжек-биле хандырар.

Школага киирерин күүзээн кижилер директорнуң адынга дараазында документилерни чорудар:

1. **Өөредип чорутнан ажыл-агыйындан бижик.**
2. **Билдириишкин.**
3. **Допчу намдары.**
4. **Билииниң дугайында херечилел**
5. **Кадыының дугайында шынзылга.**
6. **Паспортун боду эккээр.**

Школаның адреси:
Тыва АССР, Туран хоорай, Дружба кудумчузу, 13.

Тыва республиканың тудуг мастерлериниң школазы

1967—1968 өөредилге чылында сургуулдар хүлээп алырын чарлап тур

Шуут өөренириниң хуусаазы:
агроном салбырынга — 3,5 чыл;
зоотехнияныыңга — 3,5 чыл;
ветеринарныыңга — 3,5 чыл;
бухгалтер учедунуунга — 2 чыл 10 ай;
көдээ ажыл-агый механизациязыныыңга —3,5 чыл.

Бот-өөредилге салбырынга өөренир хуусаазы:
зоотехнияныыңга — 5 чыл;
бухгалтер учёдунуунга — 4 чыл;
көдээ ажыл-агый механизациязыныыңга — 5 чыл.

10 класс доосканнарны тускай бөлүкке ветеринария салбырынга өөренир хуусаазы 2,5 чыл кылдыр болгаш агрономия, зоотехния, бухгалтер учёду болгаш механизация салбырларынга—оларны 2-ги курстарынга хүлээп алыр.

Техникумга хүлээп алыры ниити чурум ёзугаар.

Документилерни дараазында адресче чорудар: Кызыл, Ленин кудумчузу, бажын № 5.

ХҮЛЭЭП АЛЫЫШКЫН КОМИССИЯЗЫ.

ХАМААТЫ УЖАР ЧҮҮЛДҮҢ РИГАДА ЛЕНИНЧИ КОМСОМОЛ АТТЫГ ИНЖЕНЕРЛЕР ИНСТИТУДУ

бирги курстарга студентилер хүлээп алырын чарлап тур

МЕХАНИКА ФАКУЛЬТЕДИ — хуусаазы 5 чыл 6 ай, авиамоторларның инженер-механиктерин белеткээр.

ЭЛЕКТРОТЕХНИКА ФАКУЛЬТЕДИ — хуусаазы 5 чыл 6 ай, самолёттарның электри приборларының болгаш дериглериниң инженер-электриктерин белеткээр.

РАДИОТЕХНИКА ФАКУЛЬТЕДИ — хуусаазы 5 чыл 6 ай, авиапорттарның болгаш самолёттарның инженер-радистерин белеткээр.

АВТОМАТИКА БОЛГАШ САНАЛГА ТЕХНИКАЗЫНЫҢ ФАКУЛЬТЕДИ — хуусаазы 5 чыл, математика болгаш санап шиитпирлээр приборларның, тургузугларның инженер-электриктерин белеткээр.

ИНЖЕНЕР-ЭКОНОМИКА ФАКУЛЬТЕДИ — хуусаазы 5 чыл, хамааты ужар чүүл будүрүлгелериниң инженер-экономистерин белеткээр.

Институтка хамааты ужар чүүлдүң инженер албанынга кадыының талазы-биле тааржыр, доосканнар ортумак эртемниг 35 хар чедир назылыг эр кижини хүлээп алыр. Студентилерге өртээн 75 хуу чиигеткен тускай хепти болгаш стипендияны бээр. Өске хоорайлардан келген кижилер общежитиеге чурттаар.

Киреринин экзаменнери: **математика** (аас болгаш бижимел-биле), **физика биле химия** (аас-биле), **орус дыл, литература** (чогаадыг). Экзаменнер август бирден тээрбиге чедер.

Институтка киреринин күүзээннер өөренир дээн факультедин айытпышаан, ортумак эртем дугайында документизин (боду-биле), хамаарышкан черлериниңден характеристиканы, намдарын, № 286 майыктың медицина шынзылгазы, хемчээли 3×4 см бөрт чокка тыртырган 6 фоточурук кошкан билдириишкинин хүлээп алыышкын комиссиязынче чорудар.

Экзамен дужаап келгеннер паспортун, шериг биледин азы шынзылгазын каап болбас.

Институтка өөренирин күүзээн кижилерниң билдириишкинин июнь 20-ден июль 31-ге чедир хүлээп алыр.

Документилерни, киреринин экзаменнерин, медицина шинчилгезин болгаш студентилерни шилип алырын дараазында хоорайларда чорудуп турар:

Рига, Ломоносов кудумчузу бажын № 1; Свердловск — 20, Уктусское шоссе, хамааты ужар чүүл эргелели; Новосибирск, Кызыл проспект бажын № 46; Алма-Ата, Март 8 кудумчузу, бажын № 16; Якутск, Беш чыл кудумчузу, бажын № 33; Магадан, Горький аттыг кудумчу, бажын № 19; Душанбе, аэропорт; Сыктывкар, аэропорт; Красноярск, Тайбың кудумчузу бажының № 112.

Үстүнде адаттынган пунктуларда ужар чүүлдүң Дээди училищезинге хүлээп алыышкынны база чорудуп турар.

редакцияның адреси:

Кызыл. Шетинкин—Кравченко кудумчузу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАР: Редакторнуң 24-63, редакторнуң орлакчыларының 35-24, 25-38, харыысалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдырал киллизиниң 23-54, агитация болгаш пропаганда киллизиниң 37-13, көдээ ажыл-агый киллизиниң 21-47, улетпүр киллизиниң 22-64, чагаа, ажылчын болгаш көдээ корреспондентилер база совет тургузуг болгаш амыдырал киллистериниң 21-27, иштики информация киллизиниң 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Парлалга эргелелиниң типографиязы. (Кызыл, Шетинкин—Кравченко кудумчузу, 1).

Солун неделяда алды катап үнер

ТС — 00520.